БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

8-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 172 (1950)
31 АВГУСТ ПАЙШАНБА 1961 ЙИЛ
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети партиямизга ва Совет ҳукуматига бўлган ишончи учун ва партия ҳамда ҳукуматимиз ўтказаётган ташқи ва ички сиёсатни маъқуллаётганлиги учун бутун совет халқига чуқур миннатдорчилик изҳор қиладилар.

Бизнинг социалистик давлатимиз ҳозир ҳар қачонгидан кўра кучли. Совет халқининг руҳланиб қилаётган меҳнати ажойиб самаралар бермоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг бўладиган XXII съезди партиянинг янги Программасини — мамлакатимизда коммунистик жамият қуриш программасини кўриб чиқади ва қабул қилади. Коммунизмнинг бу чинакам манифести халқимиз учун кенг истиқболлар очиб бермоқда. Бизга тинчлик керак. Биз Америка Қўшма Штатларининг, Англиянинг, Франциянинг халқларига, бошқа ҳамма мамлакатларнинг халқларига дўстлик қўлини узатиб айтаётирмизки, келинглар, тинчликда яшайлик, тинчликни мустаҳкамлайлик. Халқлар биргаликда куч ва ғайрат сарфласалар тинчликни сақлаб қолиш мумкин.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

ҲАҚИҚИЙ ҲАРБИЙ ХИЗМАТ МУДДАТЛАРИНИ ЎТАГАН СОЛДАТЛАР, МАТРОСЛАР, СЕРЖАНТЛАР ВА СТАРШИНАЛАРНИ ЗАПАСГА БЎШАТИШНИ ВАҚТИНЧА КЕЧИКТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Иттифоқининг Германия сулҳ шартномасини тузиш тўғрисидаги таклифларига жавобан Америка Қўшма Штатлари ва унинг агрессив блоклардаги иттифоқчилари томонидан ҳарбий тайёргарликлар кучайтирилаётганлиги сабабли вужудга келаётган вазиятни КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети кўриб чиқдилар.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети ана шу шароитда Совет Иттифоқининг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш зарурлигини ҳисобга олиб, қонунда белгиланган ҳарбий хизмат муддатларини ўтаган ҳамда тегишли қўшин турлари ва квалификацияларидаги запасга бўшатилиши лозим бўлган солдатлар, матрослар, сержантлар ва старшиналардан Ғарб давлатларининг агрессив доиралари томонидан қилиниши мумкин бўлган ҳар қандай иғвогарликларнинг олдини олиш мақсадида Совет Армиясининг жанговарлик қобилиятини таъминламоқ учун лозим бўлган қисмини СССР Қуролли Кучлари составида вақтинча ушлаб туришни зарур деб топдилар.

НАТО ҳарбий блокининг аъзолари бўлган давлатлар халқаро вазиятни зўр бериб кескинлаштираётган, СССР ва бошқа социалистик мамлакатларга нисбатан тўғридан-тўғри таҳдидлар қилаётган, зўр бериб қуролланишни кучайтираётган, ҳарбий васвасани авж олдираётган шароитда Совет Иттифоқи шундай нойлож чорани кўрмаслиги мумкин эмас. Германия билан сулҳ шартномаси тузилмагунча, энг малакали совет жангчиларининг Совет Иттифоқи Қуролли Кучлари составида ўз хизматларини давом эттиришларини Совет Иттифоқи хавфсизлигининг манфаатлари талаб қилади. Бу шартнома давлатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилаши, Европадаги вазиятни соғломлаштириши ва бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаши лозим бўлган шартномадир. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати буни АҚШ, Англия ва Франциянинг ҳамда бошқа Ғарб давлатларининг раҳбар доиралари ҳам тушуниб оладилар деб, шу доираларда ақл-идрок устунлик қилади деб ва Ғарб давлатлари тинчликнинг сақланиши ва мустаҳкамланишидан ниҳоят даражада манфаатдор бўлган халқларнинг хоҳишига зид ҳаракат қилмайдилар деб умид билдиради. Шундай бўлганида Қуролли Кучларда ўзининг хизмат муддатини адо этган жангчиларни ушлаб туриш учун зарурият қолмайди, улар уйларига, ўз оилаларига, тинч меҳнатга қайтишлари мумкин бўлиб қолади.

Коммунистик жамият қураётган совет халқига тинчлик керак. Шу сабабли бизнинг сиёсатимиз — тинчлик сиёсатидир. ҳамма давлатлар билан дўст бўлиш, улар билан тинч-тотув яшаш принциплари асосидаги муносабатларни ривожлантириш сиёсатидир.

Социалистик ҳамкорликнинг ҳамма мамлакатлари каби Совет Иттифоқининг ҳам бошқа давлатлар билан муносабатларида биз қурол кучи билан ҳал қилмоқчи бўлган масалалар йўқ. Бизнинг программамиз қуролланиш программаси эмас, балки қуролсизланиш программасидир. Атом ва водород бомбалари, жанговар ракеталар, танклар, ҳарбий самолётлар ва қурол-яроғларнинг бошқа турлари бизга фақат мудофаа мақсадлари учунгина керак, агар ҳамма давлатлар мана шу қурол-яроғ турларини парчалаб ташлайдиган бўлсалар, биз ҳам шундай қилишга ҳозирнинг ўзидаёқ тайёрмиз. Агар ҳамма давлатлар қуролсизланиш йўлига тушиб олганларида эди, биз ҳарбий мақсадларга бир иш кунини ҳам, бир килограмм металлни ҳам, бир литр ёнилғини ҳам сарфламаган бўлур эдик. Шундай қилинганида, халқнинг бутун меҳнати, барча моддий воситалар фақат халқ фаровонлигини оширишга, фан, техника, маданиятни ривожлантиришга, иқтисодий жиҳатдан камроқ ривожланган бошқа давлатларга беғараз ёрдам кўрсатишга сарфланган бўлур эди.

Совет ҳукумати кескинликни юмшатмоқ ва ҳамма давлатлар ўртасида нормал муносабатлар ва ҳамкорлик ўрнатмоқ йўлини тозаламоқ учун кўп ишлар қилди ва қилаётир. Инсоният доимий мустаҳкам тинчлик бўлишини, қурол-яроғларсиз ва урушларсиз тинчлик бўлишини ҳамиша орзу қилиб келган. Бу орзуни рўёбга чиқармоқ учун узоққа мўлжалланган дадил ҳаракатлар қилиниши зарур. Худди шу мақсадда Совет ҳукумати ер юзида мустаҳкам тинчликни таъминлайдиган энг тўғри йўл деб ёппасига ва батамом қуролсизланишни таклиф қилди.

Совет Иттифоқи уруш олиб боришнинг барча моддий воситаларини батамом ва узил-кесил емириб ташлаш тўғрисида, армияларни тарқатиб юбориш тўғрисида, ядро ва ракета қуролини ҳамда қурол-яроғларнинг бошқа ҳамма турларини емириб ташлаш тўғрисида, ҳарбий министрликларни, генерал штабларни тугатиш тўғрисида, ҳарбий таълимни ва ҳарбий мақсадларга маблағлар ажратишни тўхтатиш тўғрисида битимга келишни таклиф қилди. Шу билан бирга Совет ҳукумати агар бизнинг ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги программамиз қабул қилинадиган бўлса, контроль тўғрисидаги ҳар қандай таклифни қабул қилишга ўзининг тайёр эканлигини неча марталаб айтди.

Совет Иттифоқи ёппасига ва батамом қуролсизланиш программасини, ҳамма халқлар қизғин маъқуллаган ва қувватлаган программани таклиф қилиш билан чекланиб қолмади. У, бу программани амалга оширишга зўр бериб ҳаракат қилмоқда. Бирлашган Миллатлар Ташкилотида ва унинг ташқарисида Совет ҳукумати қуролсизланишни программалар ва планлар доирасидан чиқариб, реал ҳақиқатга айлантириш учун курашмоқда. Ғарб давлатлари бунга зид позицияда турмаганларида эди, ёппасига ва батамом қуролсизланиш шу дамгача амалга ошган бўлур эди.

Халқаро кескинликни камайтиришга ва давлатлар ўртасида ишончни мустаҳкамлашга кўмаклашиш мақсадида Совет Иттифоқи Ғарб давлатларига бир қанча конкрет чораларни ўтказиш тўғрисида битимга келишни қайта-қайта таклиф қилди, бу чораларнинг амалга оширилиши ёппасига ва батамом қуролсизланиш проблемасининг ҳал қилинишига ёрдам берган бўлур эди. Марказий Европада, Яқин Шарқда, Шимолий Европа районида ҳамда жаҳоннинг бошқа районларида атомсиз зоналар вужудга келтириш тўғрисида, НАТО аъзолари бўлган мамлакатларнинг қўшинлари билан Варшава шартномасида қатнашувчи мамлакатларнинг қўшинлари бир-бирига дуч бўлиб турган чегара бўйидаги зонада давлатларнинг қуролли кучларини ва қурол-яроғларини камайтириш тўғрисида ҳамда шу зонада халқаро инспекция ўрнатиш тўғрисида, барча ажнабий қўшинларни ўзга мамлакатларнинг территорияларидан ўз миллий чегаралари доирасига олиб чиқиб кетиш тўғрисида биз қилган таклифлар ана шу мақсадларга мос бўлиб тушаётган таклифлардир. Биз Европадаги давлатларнинг ҳар иккала гуруҳи ўртасида — НАТО давлатлари билан Варшава шартномасида қатнашувчи давлатлар ўртасида ҳужум қилишмаслик пакти тузишни ҳам таклиф қилдик. Совет ҳукумати космик фазодан ҳарбий мақсадларда фойдаланишни тақиқлаш тўғрисида ҳамда ўзга мамлакатларнинг территорияларидаги чет эл ҳарбий базаларини тугатиш тўғрисида таклиф киритди. Совет Иттифоқи ядро қуролига эга бўлган ҳамма давлатларни бу қуролни биринчи бўлиб ишлатмаслик тўғрисида ўз зиммаларига мажбурият олишга даъват қилди.

Бундан ташқари, Совет Иттифоқи бошқа давлатларнинг территорияларидаги ўзининг барча ҳарбий базаларини ўз ташаббуси билан тугатиб ва ўз Қуролли Кучларининг сонини анча камайтириб бошқа давлатларга ўрнак кўрсатди.

Совет Иттифоқи ўз хоҳиши билан Порт-Артурдаги ўзининг ҳарбий базасидан воз кечганлигини, Финляндиядаги ўзининг ҳарбий базасини тугатганлигини ҳеч ким унутгани йўққу! Бизнинг мамлакатимиз СССР Қуролли Кучларининг сонини кейинги олти йил мобайнида ўз хоҳиши билан тўрт бор камайтирди. 1955, 1956 ва 1958 йилларда бизнинг Қуролли Кучларимиз 2 миллион 140 минг киши миқдорида камайтирилди. Қуролли Кучларимизнинг сонини яна 1 миллион 200 минг киши миқдорида камайтириш тўғрисида 1960 йил 15 январда қарор қабул қилинган эди. НАТО қатнашчиси бўлган давлатлар социалистик мамлакатларнинг хавфсизлигига таҳдид солиб, кейинги вақтларда ўз ҳарбий тайёргарликларини кучайтириб юборганликлари бизни бу камайтиришни тўхтатиб туришга мажбур қилмаганда эди, биз бу қарорни ҳам охиригача бажарган бўлур эдик.

Совет ҳукуматининг сиёсати муттасил тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлашга, мамлакатлар ва халқларни бир-биридан ажратиб турган ғовларни йўқотишга, савдо-сотиқни, маданий алоқаларни кенг йўлга қўйишга, фан ва техника муваффақиятлари билан халқларнинг бир-бирларини бойитишларини таъминлашга қаратилгандир.

Тинчликни мустаҳкамлаш — аввало ҳозирги вақтда давлатларни бир-биридан ажратиб турган барча низоли масалаларни тинч йўл билан ҳал қилиш чораларини қидириш демакдир. Ҳозирги вақтда иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини тугатиш, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал қилишдан кўра кескинроқ ва муҳимроқ проблема йўқ.

Равшандирки, Германия сулҳ шартномаси масаласи ҳал қилинаётганида реал ва мавжуд бўлиб турган вазиятни ҳисобга олиш, мавжуд ҳар иккала герман давлатини — Германия Демократик Республикасини ва Германия Федератив Республикасини таниб, шунга яраша иш олиб бориш керак. Сулҳ шартномаси тузилиши билан Ғарбий Берлин демилитаризация қилинган эркин шаҳар статусини олади ва унинг ички ишларига аралашмасликни таъминлайдиган гарантиялар берилади.

Германия билан сулҳ шартномаси тузиш масаласи барча томонларнинг қонуний манфаатлари ҳисобга олинган ҳолда ўзаро келишиб ҳал қилиниши учун Совет Иттифоқи ўзининг бутун куч ва ғайратини сарфламоқда. Биз ўз шартларимизни ҳеч кимга мажбуран қабул қилдирмоқчи эмасмиз. Совет ҳукумати масалани тинчлик ишига яхши хизмат қиладиган қилиб энг яхши тарзда ҳал этмоқ учун Германия сулҳ шартномаси лойиҳасининг жамики қоидаларини Ғарб давлатлари ва ҳар иккала герман давлатининг вакиллари билан бандмабанд, моддама-модда кўриб чиқишга тайёр.

Хўш, Совет Иттифоқининг фақат битта мақсадни — бўладиган можароларнинг манбаларини йўқотиш, давлатлар ўртасида тинч-тотув яшаш принциплари асосидаги нормал муносабатларга халақит бераётган нарсаларнинг ҳаммасини тугатиш мақсадини кўзлаб кўраётган тинчликсевар тадбирларига Ғарб давлатларининг ҳукуматлари қандай жавоб қилмоқдалар? Бизнинг таклифларимизни амалий равишда кўриб чиқиш ўрнига улар бизга таҳдидлар қилиш ва ҳарбий тайёргарликларни кучайтириш билан, ҳарбий мақсадларга янги маблағлар ажратиш, қуролли кучларнинг сонини кўпайтириш билан жавоб қилмоқдалар.

АҚШ президенти Ж. Кеннеди шу йил 26 июлда телевидение орқали сўзлаган нутқида бизнинг олдимизга ультиматум сингари талаб қўйиб, аслини олганда биздан у Германия билан сулҳ шартномаси тузиш масаласини умуман кун тартибидан олиб ташлашимизни талаб қилди. Ж. Кеннеди ўз таҳдидларини мустаҳкамламоқ учун «НАТО қалқонини кенгайтириш» тўғрисида гапирди ва АҚШ нинг кенг ҳарбий тайёргарликлар программасини эълон қилди, бу программа ҳозир шошилинч равишда амалга оширилмоқда.

АҚШ нинг 1961/62 молия йили учун мўлжалланган ва 50 миллиард доллардан ошиқ бўлган ҳарбий бюджети яна 3,5 миллиард доллар миқдорида кўпайтирилди. АҚШ ва НАТО ҳарбий блокининг бошқа қатнашчилари уруш тайёргарлигига ҳеч қачон ҳозиргидек бунчалик жуда катта маблағлар ажратмаган эдилар. АҚШ да резервистлардан 200 мингдан кўпроқ киши ҳақиқий ҳарбий хизматга чақирилмоқда ва қуролли кучларни кўпайтиришга доир бошқа чоралар кўрилмоқда.

Агрессив ҳарбий блокларга аъзо бўлган бошқа давлатларда ҳам ҳозирги вақтда ҳарбий чора-тадбирлар тез суръатлар билан ўтказилмоқда. Ғарб давлатларининг ҳукмрон доиралари қайта ҳарбийлаштирилган Ғарбий Германияни янги жаҳон урушини бошлаб берадиган асосий кучга айлантирмоқдалар. Замонавий қурол-яроғ билан қуроллантирилган Ғарбий Германия бундесвери ҳозирнинг ўзидаёқ НАТО қуролли кучларининг Европадаги ядроси бўлиб турибди, эндиликда собиқ гитлерчи генералларга НАТОнинг ҳарбий раҳбарлигидаги асосий позициялар топширилмоқда. НАТО нинг стратегия планларини ишлаб чиқишга ким раҳбарлик қилаётир? Бу ишга машъум «Барбаросса планининг» — Совет Иттифоқига қарши гитлерчилар агрессияси планининг авторларидан бири бўлган ҳарбий жиноятчи Хойзингер раҳбарлик қилмоқда. Европанинг марказий зонасидаги НАТОнинг қуруқликдаги қўшинларига ким қўмондонлик қилмоқда? Бу қўшинларга Франциянинг ва Европадаги бошқа мамлакатларнинг эркинлиги учун курашган юз минглаб кишиларни қийнаб ўлдирган генерал Шпейдель қўмондонлик қилмоқда. Совет Иттифоқининг бутун-бутун областларини хонавайрон қилган ҳарбий жиноятчи генерал Фёрч бундесверда олий қўмондонлик мансабини эгаллаб турибди.

Ғарб давлатлари зўр бериб қуролланишни жадаллаштириб ва ҳарбий васвасани авж олдириб, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ва сулҳ шартномаси асосида Ғарбий Берлиндаги аҳволни нормаллаштириш масаласини куч синаш объектига айлантиришга уринмоқдалар. Бундай шароитда сулҳ шартномаси тузишдан воз кечиш Ғарбий Германия ҳарбийларини ва НАТО агрессив блокини очиқдан-очиқ авантюралар қилишга рағбатлантириш бўлади. Шу нарса яхши маълумки, улар Германия Демократик Республикасидаги, шунингдек бошқа социалистик мамлакатлардаги социалистик тузумга ҳам кўпдан бери кўз олайтиб келмоқдалар. Гитлерчилар Германиясига қарши урушда бизнинг иттифоқчиларимиз бўлган, эндиликда эса, ҳақиқатда ўз жиловларини Ғарбий Германия милитаристларининг ва реваншчиларининг қўлига бериб қўйган Ғарб давлатлари совет халқини ва бошқа тинчликсевар давлатларнинг халқларини эртанги кунга бўлган ишончдан маҳрум қилиб қўйишга уринмоқдалар. Улар бизни иккинчи жаҳон урушидаги ғалабанинг самараларидан маҳрум қилмоқчилар, ваҳоланки, мамлакатимиздаги ҳар бир кишига, ҳар бир совет оиласига бу ғалаба жуда қимматга тушган.

Ҳақиқат ва адолат бизнинг томонимизда. Совет Иттифоқи ҳамма халқларнинг манфаатларига мос бўлиб тушаётган тинчлик ва тинч-тотув яшаш сиёсатини активлик ва изчиллик билан ўтказиб келмоқда, шу сабабли улуғ Ленин чизиб берган бу йўлдан бизни ҳеч қандай таҳдидлар ва ҳеч қандай қўрқитишлар четга бура олмайди. Совет ҳукумати Германия сулҳ шартномасида ўз мамлакати учун ҳеч қандай алоҳида манфаат қидираётгани йўқ. Биз тинчлик бўлсин деб, халқаро вазиятни стабиллаштирмоқ ва қатъий равишда соғломлаштирмоқ учун сулҳ шартномаси тузишни талаб қилаётирмиз. Совет Иттифоқи Европа харитасини қайтадан ўзгартиришни таклиф қилаётгани йўқ. СССР билан бир қаторда АҚШ, Англия ва Франция ҳам имзо чеккан Потсдам шартномасида белгиланган чегаралар, яъни ўн беш йилдан бери реал мавжуд бўлиб турган чегаралар сулҳ шартномасида қайд қилиб қўйилиши лозим. Биз ҳеч кимнинг ҳуқуқига ёки манфаатларига қасд қилаётганимиз йўқ. Совет ҳукумати Германия билан урушган мамлакатлар сулҳ шартномасини биргаликда ишлаб чиқсинлар деб, бу шартноманинг имзоланиши шу шартномада қатнашувчиларнинг ҳаммасига баббаравар фойдали бўлсин деб таклиф қилаётир.

Аввало Ғарбий Германиядаги милитаристлар ва реваншчилар Германия билан сулҳ шартномаси тузишга қарши чиқмоқдалар, улар янги ҳарбий авантюраларнинг планларини тузмоқдалар. Ўз вақтида Гитлерни кўкқайтирган, унинг қўлига қурол бериб қўйган, иккинчи жаҳон урушини бошлаб берганлар бугун Германия Федератив Республикасининг экономикаси ва сиёсатида қўмондонлик позицияларини яна ўз қўлларига ўтказиб олдилар. Ғарбий Германия реваншчилари ва милитаристлари фашистлар Германиясининг бошқа халқларни қул қилиш ва ўзга мамлакатларнинг территорияларини босиб олиш программасини қабул қилиб олдилар. Германия Федератив Республикасининг канцлери Аденауэр ва унга мадад бериб турган кучлар ўзларининг расмий сиёсий йўлларига реваншизмни асос қилиб олдилар. Бонн ҳукуматининг министрлари Штраус, Леммер, Брентано, Ғарбий Берлин бургомистри Брандт канцлер билан ҳамоҳанг бўлиб, реваншчилик жазавасини муттасил авж олдирмоқдалар. Ғарбий Германия реваншчиларининг программаси — уруш программасидир.

Ғарбий Германия реваншчиларининг ва милитаристларининг планларида сулҳ шартномаси учун ўрин йўқ. Сулҳ шартномаси уларнинг йўлига ғов бўлиб турибди, шу сабабли улар бу шартноманинг тузилишига ҳалақит бермоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Лекин тинчликнинг мустаҳкамланишидан манфаатдор бўлган кишилар Ғарбий Германиядаги воқеаларнинг хатарли ривожланиши ўзининг қалтис чўққисига етишини кутиб тураолмайдилар. Совет халқи тинч-осойишта яшаш ҳуқуқини жуда катта қурбонлар бериб қўлга киритган, шунинг учун ҳам Совет ҳукумати бизнинг ҳозирги авлодимиз, болаларимиз ва набираларимизнинг бошига уруш кулфатлари ва аламлари асло тушмаслигини таъминлайдиган тегишли чораларнинг ҳаммасини кўришга қаттиқ бел боғлаган.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати Европада янги уруш бошлаш йўлига мустаҳкам ғов солиниши лозим деб ҳисоблайдилар. Ғарбий Германия милитаризмининг урушдан кейин сақланиб қолган машмашаларни рўкач қилиб ва сулҳ шартномасининг йўқлигидан фойдаланиб жаҳонни қуролли тўқнашишга қадамба-қадам яқинлаштириб қўйишига йўл қўйиш мумкин эмас. Тинчликсевар давлатларнинг бурчи шуки, улар уруш йўлига тойиб кетишга йўл қўймасликлари керак.

Шунинг учун ҳам Совет Иттифоқи сира кечиктирмай Германия билан сулҳ шартномаси тузишни талаб қилаётир ва биз шу йилнинг охиригача тинчликсевар бошқа давлатлар билан биргаликда бу шартномани тузамиз. Агар Ғарб давлатлари ва Германия Федератив Республикаси сулҳ шартномасини тузишдан бош тортсалар у ҳолда Совет Иттифоқи сулҳ шартномаси тузишни истаган бошқа давлатлар билан биргаликда сулҳ шартномасини, фақат Германия Демократик Республикаси билан имзолайди. Бу шартноманинг тузилиши Ғарбий Германия милитаристларининг режаларига ва планларига зарба беради. Шартнома Германиянинг урушдан кейинги чегараларини юридик жиҳатдан мустаҳкамлайди. Германия милитаризми агрессив урушларни бошлай берган мудҳиш ўтмишга Германиянинг бир қисмида — Германия Демократик Республикасида — абадий хотима берилганлиги халқаро миқёсда факт тариқасида эътироф қилинади. Германия Демократик Республикаси билан тузилган сулҳ шартномаси бутун герман халқига тўла суверенитет ва мустақиллик шароитида тинч яшаш йўлини, герман халқининг умум миллий вазифаларини ҳал қилиш йўлини машъал каби кўрсатиб турадиган бўлиб қолади. Мана шуларнинг ҳаммаси Европанинг марказида стабиллик вужудга келтиришга ва бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати совет халқини, бошқа ҳамма халқларни ишонтириб шуни айтадиларки, янги урушга йўл қўймаслик учун, низоли масалаларнинг қурол кучи билан эмас, балки музокаралар олиб бориш йўли билан ҳал қилиниши учун ҳамма чоралар кўрилади. Совет таклифлари аниқ ва равшан таклифлардир: Биз бир жойга тўпланиб музокаралар бошлашни ва Германия билан сулҳ шартномаси тузиш масалаларини осойишталик, ишчанлик билан муҳокама қилишни таклиф этаётирмиз. Лекин совет халқи таҳдидлардан, ҳарбий тазйиқдан ёки кучларни намойиш қилишдан қўрқмайди. Совет давлати Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида 14 давлат коалициясининг агрессиясига бардош берган эди. Биз гитлерчилар Германиясининг хоинона ҳужумидан қўрқмаганмиз. Ваҳоланки оғир бехисоб оғир қурбонлар бериб бўлса ҳам, фашистларнинг даҳшатли галаларини тор-мор келтирганмиз. Агар Германия билан сулҳ шартномаси имзоланганлиги сабабли империалистлар бизни уруш гирдобига тортишга яна уринадиган бўлсалар, у ҳолда биз агрессияни туғдираётган кучларни бир йўла ва абадий йўқ қилиб ташлашга, халқларнинг бошига бехисоб кулфатлар солмоқ ва уларни қурбонлар беришга мажбур этмоқ учун ўз уясидан бош кўтариб чиқишга уринган газандани янчиб ташлашга қаттиқ бел боғлаганмиз. Авантюраларга ишқибоз бўлганлар шуни билиб қўйишлари керакки, агар улар уруш бошласалар, ҳозир жаҳон миқёсида кучларнинг вужудга келган янги нисбати шароитида агрессорлар янчиб ташланади.

Лекин биз бепарволикка ва беғамликка йўл қўймаслигимиз лозим. НАТО ҳарбий блоки вазиятни тағин ҳам кўпроқ кескинлаштирмоқ учун ҳамма чораларни кўраётган шароитда КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати Ватанимизнинг хавфсизлигини мустаҳкам таъминлайдиган чоралар кўришни зарур деб ҳисоблайдилар.

Илгари эълон қилиб ўтилганидек, Совет ҳукумати Қуролли Кучларини 1961 йил учун планлаштирилган қисқартирилишини вақтинча тўхтатиб қўйди, бу йилги мудофаа харажатларини бир оз кўпайтириш тўғрисида қарор қабул қилди. Шунингдек Қуролли Кучларнинг жанговарлик тайёрлигини ошириш йўлида ҳам лозим бўлган чоралар кўрилди.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати давлатимизнинг мудофаа қувватини янада кучайтириш зарурлигини чуқур тушуниб, партия ва ҳукуматнинг чақириғини қизғин маъқуллаган, ҳамда ўз ишлаб чиқариш планларимизни тўла ва ошириб бажариш, мудофаа заказларини тезроқ ва яхшироқ бажариш йўлида тағин ҳам кўпроқ куч сарфлаб ишлаймиз деб ватанпарварлик ташаббусини кўрсатган ишчиларга, колхозчиларга, олимларга, инженерларга ва техникларга, барча совет кишиларига самимий ташаккур билдирадилар.

Мамлакат мудофаасини янада мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб баъзи корхоналарни саккиз соатлик иш кунига ўтказишни таклиф қилиб, ҳукуматга мурожаат қилган ишчиларга КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати алоҳида миннатдорчилик билдиради. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати бу таклифдан вазиятга қараб ва лозим бўлган корхоналарда фойдаланади.

КПСС Марказий Комитетига ва Совет ҳукуматига келаётган жуда кўп хатлар ва резолюцияларда ўзларининг хизмат муддатлари бу йил тамом бўладиган солдатлар ва матрослар, сержантлар ва старшиналар ўзларини Қуролли Кучлар сафида қолдиришни сўраб мурожаат қилмоқдалар. Совет жангчилари Қуролли Кучлар составида туриб ўзларининг орттирган барча билимларини, ўзларининг бутун тажрибаларини Совет Ватанимизнинг хавфсизлигини таъминлаш ишига берамиз деб истак билдирмоқдалар. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати вазиятни ҳамда Совет давлатининг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш вазифаларини тўғри тушунаётган ватанпарвар жангчиларга ташаккур билдирадилар.

Мамлакат хавфсизлигини таъминлаш манфаатларини кўзда тутиб, вужудга келган вазиятни ҳамда Америка Қўшма Штатлари ва уларнинг НАТО даги иттифоқчилари таҳдидларни тўхтатмаётганликларини ҳисобга олиб, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети хизмат қилиш муддатлари 1961 йилда тугайдиган солдатлар, матрослар, сержантлар ва старшиналарнинг зарур миқдорини запасга бўшатиш муддатини Германия билан сулҳ шартномаси тузгунча вақтинча тўхтатиб туриш тўғрисида фармойиш беришни Мудофаа министрига топширадилар.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати солдатлар ва матросларга, сержантлар ва старшиналарга, офицерлар, генераллар ва адмиралларга, ракета қўшинларининг, қуруқликдаги қўшинларнинг, ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинларининг, ҳарбий-ҳаво кучларининг ва ҳарбий денгиз Флоти қўшинларининг барча жангчиларига мурожаат қилиб, уларни хушёрликни ва жанговар тайёрликни ҳар томонлама оширишга, ҳарбий интизом ва тартибни тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлашга, ўзларининг жанговарлик маҳоратларини тағин ҳам кўпроқ зўр бериб такомиллаштиришга чақирадилар. Совет Ватани қудратли энг мукаммал, жаҳонда энг яхши жанговар қуролни ва техникани ўз жангчиларига бериб қўйибди. Ҳозир Совет Армияси қуролланиб олган қитъалараро ракеталар ва ракеталарнинг бошқа турлари жаҳоннинг ҳеч бир мамлакатида йўқ. Булар совет ишчилари, техниклари, инженерлари, олимлари ясаб берган ракеталардир. Ватанни мудофаа қилиш воситаларининг ҳаммасини мукаммал эгаллаб олиш жангчиларимизнинг муқаддас бурчидир.

Совет Иттифоқи қуролни ҳеч қачон биринчи бўлиб ишлатмайди, уруш бошлаш йўлига ҳеч қачон кирмайди. Лекин бизнинг Қуролли Кучларимиз ҳар қандай агрессорга қақшатқич зарба беришга доимо ва тўла жанговар тайёр ҳолда турибдилар.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети партиямизга ва Совет ҳукуматига бўлган ишончи учун ва партия ҳамда ҳукуматимиз ўтказаётган ташқи ва ички сиёсатни маъқуллаётганлиги учун бутун совет халқига чуқур миннатдорчилик изҳор қиладилар.

Бизнинг социалистик давлатимиз ҳозир ҳар қачонгидан кўра кучли. Совет халқининг руҳланиб қилаётган меҳнати ажойиб самаралар бермоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг бўладиган XXII съезди партиянинг янги Программасини — мамлакатимизда коммунистик жамият қуриш программасини кўриб чиқади ва қабул қилади. Коммунизмнинг бу чинакам манифести халқимиз учун кенг истиқболлар очиб бермоқда. Бизга тинчлик керак. Биз Америка Қўшма Штатларининг, Англиянинг, Франциянинг халқларига, бошқа ҳамма мамлакатларнинг халқларига дўстлик қўлини узатиб айтаётирмизки, келинглар, тинчликда яшайлик, тинчликни мустаҳкам л а й л и к. Халқлар биргаликда куч ва ғайрат сарфласалар тинчликни сақлаб қолиш мумкин.

КПСС Марказий Комитети   ***СССР Министрлар Совети***

Н. С. ХРУШЧЕВ КВАМЕ НКРУМА БИЛАН УЧРАШДИ

ЯЛТА, 29 август. (ТАСС). Бугун СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев Гана Республикаси президенти Кваме Нкрума билан унинг Қрим жанубий қирғоғидаги резиденциясида учрашди. Президент бу ерда дам олиб турибди.

Н. С. Хрушчев билан Кваме Нкрума дўстона суҳбатлашдилар. Суҳбат самимий вазиятда ўтди.

Президент Нкрума ва унинг рафиқаси Н. С. Хрушчев шарафига зиёфат бердилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Н. М. МАТЧАНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ҚИЛИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Назар Маткаримович **Матчанов** Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг Ўринбосари қилиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Ё. НАСРИДДИНОВА.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ.

1961 йил 30 август. Тошкент шаҳри.

ХРОНИКА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1961 йил 10 август Фармонига мувофиқ, ўртоқ **Н. Ж. Худойбердиев** бошқа ишга ўтиши муносабати билан, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилинди.

ТОШКЕНТ — ИВАНОВО

ИВАНОВОЛИКЛАР ҲУЗУРИДА

Яқинда областимиз қишлоқ хўжалигини электрлаштириш бошқармасининг бош инженери ўртоқ В. Седов бошчилигида техника хавфсизлиги бўйича инженер И. Гоппе, Орджоникидзе район электр линияси бошқармасининг бошлиғи Н. Тугов, мастерлардан Н. Одилов, Ё. Толибжонов ҳамда марказий лаборатория бошлиғи Т. Усмонов ўртоқлардан иборат бир группа ўзаро текшириш бригадаси аъзолари мусобақадош ивановолик энергетиклар диёрида бир ҳафтадан ошиқ меҳмон бўлиб турдилар.

Тошкентликлар ўнлаб атоқли революционерларни тарбиялаб етиштирган Иваново шаҳрининг диққатга сазовор тарихий жойларини томоша қилгач, КПСС XXII съезди шарафига дўстлик, биродарлик ва ўзаро ҳамкорлик руҳи билан суғорилган мусобақа шартларининг қандай бажарилаётганлиги билан танишдилар.

КПСС XXII съезди шарафига янги оширилган мажбурият олиб, меҳнат қилаётган Иваново, Палех, шунингдек Тейкова каби район электролинияси бошқармалари ходимларининг қишлоқ хўжалигини электрлаштиришда қўлга киритган ютуқлари тошкентлик энергетикларни хурсанд қилди.

СОВЕТ ҲУКУМАТИНИНГ БАЁНОТИ

Ҳозирги вақтда халқлар НАТО ҳарбий блоки сиёсатининг агрессивлиги тобора кучайиб бораётганлигининг шоҳиди бўлмоқдалар. Америка Қўшма Штатлари ва унинг иттифоқчилари зўр бериб қуролланишни мисли кўрилмаган миқёсларда авж олдириб, армияларнинг сонини кўпайтириб, халқаро вазиятдаги кескинликни ниҳоятда кучайтириб, ўз ҳарбий машинасининг тайёрлигини тобора кучли суратда оширмоқдалар. Иш шунгача бориб етдики, АҚШнинг ва унга иттифоқчи бўлган мамлакатларнинг раҳбар арбоблари Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузилишига жавобан қўлга қурол олиш ва уруш бошлаб юбориш ҳақида дағдаға қила бошладилар.

Ана шу фактлар ҳушёрликка чақирмасдан қола олмайди. Шу фактларни назарда тутиб, Совет ҳукумати ҳар қандай агрессор ҳужум қилишга уриниб кўргани тақдирда, уни зарарсизлантириш учун Совет Иттифоқи батамом шай бўлиб туришини таъминлайдиган барча зарур чораларни кўришни ўз вазифаси, деб ҳисоблайди. Гитлер СССРга ҳужум қилиб, Улуғ Ватан урушининг дастлабки ойларида ҳарбий техника жиҳатидан ўзининг устун бўлишини таъминлаб олган эди, бу фожиа кишиларнинг хотирасида кечагидек сақланиб турибди, шунинг учун ўша ҳолнинг ҳозир яна такрорланишига асло йўл қўйиб бўлмайди. Худди шуни назарда тутиб, Совет ҳукумати СССР хавфсизлигини мустаҳкамлаш юзасидан ҳозирдаёқ бир қанча жиддий тадбирларни кўрди. Худди ана шу сабаб орқасида мазкур масалани ҳар тарафлама ва чуқур ўйлаб кўргандан кейин Совет ҳукумати ядро қуролининг экспериментал портлатишларини ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Совет Иттифоқи ҳукумати ана шу жиддий тадбирнинг муҳимлиги ва масъулиятини тўла англаган ҳолда, ушбу қарорнинг моҳияти ва аҳамиятини совет халқига ва бутун инсониятга тушунтириб беришни зарур деб ҳисоблайди. Бундай қарорга келишдан кузатилган бирдан-бир мақсад — фалокатнинг олдини олиш учун ҳамма чораларни кўришдир. Учинчи жаҳон уруши планетамизда яшовчи неча юз миллионлаб кишилар учун мана шундай фалокат бўлур эди.

Жаҳон миқёсида янги қирғин тайёрлаётган кишилар башарти янги уруш бошлаб юборилгудек бўлса, гўё бу урушда термоядро қуроли ишлатилмаслиги мумкин, деган ҳавойи гапларни тарқатмоқдалар. Лекин бу — халқларни алдаш мақсадида ишлатилаётган гаплардир. Тарих тажрибаси шундай сабоқ берадики, уруш оловини аввалдан белгилаб қўйилган чегаралар ичида сақлаб қолишга ҳеч қачон муваффақ бўлинмаган. Урушлар ўзининг даф этиб бўлмайдиган шафқатсиз қонунларига эгадир. Агрессор ўз рақибини тиз чўктириш, унга ўз иродасини мажбуран қабул қилдириш ниятида уруш бошлайди. Лекин мағлубиятга учраган тақдирда, ўз рақиби учун кавлаган чуқурга унинг ўзи йиқилишини агрессорнинг ўзи ҳам тушунади. Шу сабабли урушда қатнашувчи ҳар қайси давлат, у ҳужум қилаётгани ёки ўзини мудофаа қилаётганидан қатъи назар, ғалабага эришиш йўлида ҳеч нарсадан тоймайди ҳамда уруш олиб боришнинг ўз ихтиёрида бўлган барча воситаларини ишлатиб ва сарф қилиб бўлмасдан туриб, мағлубиятга учраганлигини тан олмайди. Мана шундай шароитда ҳатто дастлаб аҳамиятсиз бўлиб бошланган ҳар қандай қуролли конфликт, бу конфликтга ядро қуролига эга бўлган давлатлар тортилиб қолгудек бўлса, муқаррар суратда ялпи ракета-ядро урушига айланиб кетган бўлур эди.

Халқларнинг зўр бериб қуролланишга барҳам бериш, қирғинчилик урушларидан умрбод халос бўлиш ҳақидаги муддаолари яқиндагина ўз юртида урушни кўрган ҳамда тинчликни тиклаш эвазига сира мисли кўрилмаган қурбонлар берган совет кишиларига айниқса яқин ва тушунарлидир. Бироқ кишиларнинг ўтган урушлар вақтида бошдан кечирган барча уқубатлари уларнинг бошига атиги бир неча термо-ядро бомбаси ёғдириши мумкин бўлган даҳшатлар олдида ип эша олмайди. Ваҳоланки, ҳозирги кунда улуғ давлатларнинг аслаҳахоналарида ана шундай бомбалардан ўнта эмас, юзта эмас, балки минглаб сақланмоқда. Совет Иттифоқи ядро қуролига эга бўлган давлатларнинг бири сифатида янги турдаги қуролларнинг вайрон этиш кучи тўғрисида, термо-ядро зарядларини мўлжалга етказиб бериш воситалари тўғрисида ҳамда шундай қуролни қўлланишнинг оқибатлари тўғрисида етарли даражада илмий ва техника билимлари тўплади ва шунинг учун ҳам ҳозирги замон урушининг характерини мукаммал суратда тасаввур эта олади.

Совет давлати ялпи ва батамом қуролсизланишни, атом қуроли синовларини тўхтатишни биринчи бўлиб ёқлаб чиқди. У, шу мақсадга эришишни таъминловчи конкрет таклифларни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қараб чиқишига бир неча марта ҳавола қилди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг минбаридан туриб айтилган сўзларда, Совет ҳукуматининг Бошлиғи Н. С. Хрущевнинг мактублари ва нутқларида, социалистик лагерь вакиллари Ғарб мамлакатларининг вакиллари билан музокаралар столи атрофида учрашган ҳамма жойда Совет Иттифоқи қаттиқ халқаро контроллик остида охирги бомба ва охирги снарядга қадар қурол-яроғларнинг ҳамма турларини абадий йўқ қилиб ташлаш, охирги солдатга қадар армияларни тарқатиб юбориш, бош штабларни ва ҳарбий бошқармаларни батамом тугатиш ҳақида аҳдлашиб олишга астойдил ва сидқидил даъват этиб келди.

АҚШ, Англия, Франция ҳамда Ғарбнинг ҳарбий блокларида қатнашувчи бошқа айрим давлатларнинг ҳукуматлари ҳам шундай қилишга интилганлари тақдирда, ҳозирги кундаёқ инсоният жаҳонда қурол-яроғлар ва армиялар сақламаган ҳолда яшаши мумкин эди, деб ҳисобласак, муболаға қилган бўлмаймиз.

Қуролсизланиш мухолифлари Совет Иттифоқи билан Ғарб давлатларининг контроль тўғрисидаги масалага ҳар хил муносабатда бўлаётганликлари қуролсизланиш ҳақида бир битимга келинишига гўё тўсқинлик қилмоқда, деб кўрсатишга ҳамон уринмоқдалар. Қуролсизланиш устидан халқаро контроллик ўрнатиш давлатларнинг энг муҳим манфаатларига — уларнинг хавфсизлик манфаатларига алоқадор бўлган мураккаб ва нозик иш эканлигини ҳеч ким инкор этмайди. Дарҳақиқат, контроль тўғрисидаги масала қуролсизланиш ҳақида битимга келиш йўлида кўп йиллардан буён муаммо масала бўлиб келди. Бу аҳвол шунинг натижасида юз бердики, Ғарб давлатлари контроль масаласидан қуролсизланишга доир ҳар қандай таклифларни барбод қилиш учун баҳона сифатида фойдаланиб келдилар. Ғарб давлатлари қуролсизланиш устидан контроль ўрнатишга илгари ҳам ҳеч қачон интилмаган эдилар. АҚШнинг собиқ президенти Д. Эйзенхауэр Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг минбарида туриб, гап қуролсизланиш устидан ўрнатиладиган контроллик устида эмас, балки қуролланиш устидан ўрнатиладиган контроллик устида бормоқда, деб ошкора айтганида, бу фикрни айниқса яққол ифодалаб берди.

Совет ҳукумати ишнинг моҳияти бўлган қуролсизланишнинг ўзини барбод қилишга йўл қўймаслик учун Ғарб давлатларининг халқаро контроллик ҳақидаги ҳар қандай таклифларини олдиндан қабул қилишга тайёр эканлигини очиқ айтди. Шу билан бирга Ғарб давлатларидан фақат бир нарса — ялпи қуролсизланиш тўғрисидаги бизнинг таклифларимизга қўшилиш ҳамда ялпи контроллик тўғрисидаги ўз таклифларини киритиш талаб қилинар эди, холос. Лекин қизиғи шуки, халқаро контроллик хусусида шу чоққача куйиб-пишиб гапириб келган кишилар, уларга халқаро контроллик системасига тааллуқли ўз фикрларини баён қилиш ва рўёбга чиқариш учун сира чекланмаган имкониятлар бериб қўйган бир пайтда оғизларига бамисоли талқон солиб олдилар!

Шу хусусда Ғарб давлатлари томонидан ҳозирга қадар конкрет таклифлар айтилмаганлигига нимани сабаб қилиб кўрсатиш мумкин? Бунга фақат шуни сабаб қилиб кўрсатиш мумкинки, Ғарб давлатлари Совет Иттифоқи бизнинг контроль тўғрисидаги таклифларимизни қабул қилгач, шунда биз ёхуд ялпи ва батамом қуролсизланишга рози бўлишимизга, ёхуд ўзимизни қуролсизланишнинг мухолифлари, шу билан бирга эса қуролсизланиш устидан контроллик ўрнатишнинг мухолифлари сифатида узил-кесил фош қилишимизга тўғри келади, деб қўрқмоқдалар.

Бизнинг давримизда асосий масала — ялпи ва батамом қуролсизланишдир, ана шундай қуролсизланиш тўғрисидаги битимнинг тузилиши натижасида ядро синовларига доир масала ҳам ҳал қилинган бўлур эди. Дарҳақиқат, зўр бериб қуролланиш тўхтатилиб, тўпланган қурол-яроғлар йўқ қилиб ташлангач, шу қурол-яроғларни такомиллаштириш ва, бинобарин, экспериментал ядро портлатишлари ўтказиш стимулларига ўрин қолмаган бўлур эди. Бунинг аксича, ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида тузиладиган битимнинг бир ўзи зўр бериб қуролланишга чек қўя олмайди. Ҳозирдаёқ атом қуролига эга бўлган давлатларда ана шундай битимга хилоф равишда иш кўриш, қуролларни такомиллаштириш учун тобора янги-янги йўллар ва баҳоналар қидириш иштиёқи муқаррар суратда пайдо бўлади, синовларнинг уч-тўрт давлат томонидан ўтказилиши энг хавфли термоядро қуролининг мавжуд нусхаларини чексиз кўпайтириб бориш учун кифоя эканлиги тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади.

Айни вақтда термоядро қуролига ҳали эга бўлмаган давлатлар атом қуроли синовларини тақиқловчи битим мавжудлигига қарамай, бундай қуролни яратишга уриниб кўрадилар. Кези келганда шуни айтиш керакки, термоядро қуролига ҳали эга бўлмаган давлатлар бунда шундай важларни кўрсатишлари мумкинки, ядро қуролини тарк этиш тарафдорлари бу важларга қарши бир нарса дейишга ожиз бўлиб қоладилар. Дарҳақиқат, атом энергиясидан ҳарбий мақсадлар учун фойдаланишда жуда олдинга кетиб қолган бир хил давлатлар ўзлари ҳозиргача ўтказган экспериментлар асосида атом ва водород бомбаларини кўплаб яратишни давом эттираётган бир пайтда, бошқа бир давлатлар ўз ҳарбий қудрати ва, бинобарин, ўз хавфсизлигини таъминлаш имкониятлари соҳасида ядро қуролига эга бўлган давлатларга нисбатан тобора орқада қолаётганлигига қўл қовуштириб қараб туради, бундай аҳвол узоқ сақланиб қолиши мумкин, деб ҳисоблаш реалистик бўладими.

Мавжуд тажриба бунинг аксини кўрсатади.

Бир замонлар жаҳонда атом қуролига монополия мавжуд эди ва Қўшма Штатлар бу монополияни ўзида мустаҳкамлаб қолишга интилди. Ўз қўлидаги қуролга тенг келадиган қурол ўша вақтда биронта ҳам давлатда йўқлигидан фойдаланиб, АҚШ атом бомбаларини хохлаган вақтида ва хохлаган жойида синаб кўрди, бу тўғрида халқлар нима ўйлаётгани ва нима деяётгани билан асло ҳисоблашмади. АҚШ ҳатто атом бомбаларини Японияниг Хиросима ва Нагасаки шаҳарларига, шунгача ҳақиқатда енгилган душманнинг тупроғига ташлаб, ана шу даҳшатли қуролнинг тирик кишиларга — болаларга, хотин-қизларга, кексаларга кўрсатадиган таъсирини синаб кўришдан ҳам қайтмади. Ўша вақтда АҚШ сиёсатини белгилаб келган кишилар атом бомбасини пеш қилиб, деярли бутун дунёга ўз амрини ўтказишга, социалистик мамлакатларга пўписа қилишга уриндилар. Ниҳоятда хатарли аҳвол вужудга келди. АҚШнинг тинчликка таҳдид солиб қўйган атом монополиясини тугатиш мақсадида совет халқи ўзининг барча моддий ва маънавий кучларини сафарбар этишга ҳамда жуда қисқа вақт ичида ўзининг ядро қуролини вужудга келтиришга мажбур бўлди. Тез орада ядро қуролига эга бўлган давлатлар доираси яна кенгайди. Англия ҳам шундай давлатлар қаторига кириб олди.

Тобора янги мамлакатларнинг зўр бериб қуролланишга тортилаётганлиги қандай хатарлар келтиришини халқлар ўз вақтида пайқаб олдилар ва ядро қуроли синовларини тўхтатиш ҳақидаги талабни астойдил маъқуллаб кутиб олдилар. Ядро қуролининг барча турларини синаш ҳамма жойда ва умрбод тўхтатилишига кўп йиллардан буён изчиллик билан зўр бериб ҳаракат қилиб келаётган Совет Иттифоқи ана шу талабларнинг байроқдори бўлиб қолди. Совет Иттифоқи шу мақсадда ядро қуроли синовлари ўтказишни бир ўзи тўхтатди. Ваҳоланки АҚШ билан Англия шу вақтга қадар Совет Иттифоқига нисбатан ядро бомбасини кўпроқ миқдорда портлатганликлари сабабли Совет Иттифоқининг бир ўзи шундай қарорга келиши муайян даражада хатарли эди. Совет Иттифоқининг ташаббуси ва куч-ғайрати туфайлигина ядро қуролига эга бўлган давлатлар ўртасида Женевада музокаралар бошлаб юборилди. Совет ҳукумати бу музокаралар давомида ўзаро мақбул қарорга келиш йўлларини қунт билан қидириб келди. АҚШ ва Англиянинг истакларини ҳисобга олиб, бир неча марта муҳим қадамлар қўйди.

Лекин Совет ҳукуматининг виждонан тутган равшан позициясига Ғарб давлатлари қандай йўлни қарама-қарши қўйдилар?

Улар Совет Иттифоқининг ядро қуроли синовларини бир ўзи тўхтатганлигига жавобан ўз интенсивлиги жиҳатидан ядро бомбаларини мисли кўрилмаган даражада кетма-кет портлатишни амалга оширдилар. Совет Иттифоқининг музокарада қатнашаётган мамлакатлар позициясини яқинлаштиришга уриниб, бир неча марта кўрган чораларига жавобан АҚШ ва Англия ҳукуматлари ҳар гал ўзларининг кечагина қаттиқ туриб ҳимоя қилган таклифларидан воз кечдилар, бир битимга келинишига йўл қўймаслик учун қўлларидан келган деярли ҳамма ишни қилдилар. АҚШ ва Англия ҳукуматлари ядро бомбаси портлатишларини аниқлаш ҳамда ядро қуроли синовларини тўхтатиш ҳақидаги шартномага риоя қилиниши устидан тегишли контролликни таъминлаш методлари устида эксперт олимлар, шу жумладан Америка ва Англиянинг ўз олимлари якдиллик билан қабул қилган хулосалар ва тавсияларни аслида чиппакка чиқардилар.

Ғарб давлатларининг ҳукуматлари ядро қуроли синовларини тўхтатиш ҳақидаги шартномада ер остида ядро бомбаларини портлатишни тақиқлайдиган модда бўлмасин, деган талабни зўр бериб илгари сурдилар ва илгари суришда давом этмоқдалар. Ваҳоланки, бу ишдан хабардор бўлган ҳар бир кишига шу нарса равшанки, ана шундай портлатишларни ўтказиш, ҳатто бу портлатишларни ўтказиш вақтида биз буни тинчлик мақсадларида амалга ошираяпмиз, деб даъво қилингани тақдирда ҳам, бу нарса — мавжуд ядро қуролини такомиллаштириш ёки бу қуролнинг янги нусхаларини ишлашнинг яширин формасидан бошқа бир нарса эмас. Башарти, ядро бомбасининг портлатувчи қурилмаси масалан, «тупроқни кўчириш» (Ғарб давлатлари ўзларига ана шундай портлатишларни ўтказиш ҳуқуқи қолдирилишини истамоқдалар) учун ишга ярар экан, демак, ана шу портлатувчи қурилма ҳарбий мақсадлар учун ҳам ишга ярайверади. Шундай қилиб, АҚШ, шунингдек Англия оғизда ядро қуроли синовларини тўхтатишни ёқлаб, амалда бошқа нарса ҳақида — ер ости портлатишларини ёки тинчлик мақсадлари учун деб аталган портлатишларни ўтказиш йўли билан термоядро қуролини янада такомиллаштириш учун шартномада имконият қолдириш ҳақида қайғирмоқдалар.

Совет ҳукумати социалистик давлатлар, ҳарбий блокларга кирувчи капиталистик давлатлар ва бетараф мамлакатлар халқаро контроль органида баравар миқдорда вакилларга ҳамда контроль қилишнинг баравар имкониятларига эга бўлсинлар, деб таклиф қилди. Ғарб давлатлари ана шу таклифга қарши шундай таклифлар билан чиқдиларки, бу таклифларнинг амалга оширилиши Ғарб давлатларини Совет Иттифоқига нисбатан устун турувчи мавқега солиб қўяр, бундай мавқеда туриш ана шу давлатларга контроль органида танҳо ўзлари раҳбарлик қилиш, контроль постлари ва группалари ниқоби остида Совет Иттифоқи территориясини жосуслик марказларининг бутун бир шохобчаси билан қоплаб олиш имконини берган бўлур эди.

Женевадаги музокараларнинг бутун жараёни шу нарсага қаноат ҳосил қилдирмоқдаки, Ғарб давлатлари ўзлари манфаатдор бўлган ядро қуроли турлари синовини ўтказишни ҳақиқатда қонунлаштириб олиш ҳамда ўз қўлларида итоаткор қурол бўлиб хизмат қиладиган ва аслида Ғарб давлатлари генерал штабларининг қўшоғи бўладиган халқаро контроль органи вужудга келтириш йўлини тутдилар. Синовларни тўхтатиш ва халқаро контроллик борасида АҚШ ва Англия вакилларининг риёкорлик билан айтган гаплари аслида ниқоб тариқасида ишлатилган гапларнинг ўзи бўлиб чиқди.

Совет ҳукумати музокараларни боши берк кўчадан олиб чиқиш мақсадида ядро қуроли синовларини тўхтатиш ҳақидаги масалани ялпи ва батамом қуролсизланиш проблемаси билан қўшиб ҳал этишни таклиф қилди. Ана шу муҳим таклиф СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрущев билан АҚШ президенти Ж. Кеннеди Венада учрашган вақтда топширилган Эсдалик хатида илгари сурилди. Совет ҳукуматининг бу ташаббуси қуролсизланишга доир масалаларнинг ҳаммасини бирга қўшиб, шу масалалар устида ўзаро мақбул қарорга келиш учун қўшимча имкониятлар очиб берди ва, айниқса муҳим жойи шу бўлдики, жуда кенг ва атрофлича халқаро контроллик, шу жумладан ядро қуроли синовларини тўхтатиш устидан халқаро контроллик ўрнатиш йўлида турган ғовларни олиб ташлади.

Хўш, Совет Иттифоқининг ҳамжиҳатликка эришишни осонлаштиришга қаратилган янги уринишига Ғарб давлатлари қандай муносабатда бўлдилар? АҚШ ва Англия ҳукуматлари совет таклифларини амалий суратда қараб чиқиш ўрнига, бу таклифларнинг мазмунини бузиб кўрсатиш ҳамда Совет Иттифоқининг ниятлари ҳақида бўлмағур уйдирмалар тўқиш билан шуғулланишни афзал кўрдилар. Айни вақтда АҚШнинг масъул вакиллари АҚШ жуда яқин келажакда ядро қуроли синовларини қайтадан бошлайди, деб ошкора шама қила бошладилар.

Совет ҳукумати жаҳон халқларининг эътиборини шундай фактга алоҳида жалб этишни ўзининг бурчи деб ҳисоблайдики, ҳозирги вақтда АҚШда нейтрон бомбани — ҳамма жонли нарсани ўлдириб, айни вақтда моддий бойликларга ҳеч қандай зарар етказмайдиган бомбани вужудга келтириш проектлари тузилмоқда. Босқинчиликни, бировларнинг ерларини тортиб олишни, ўзгаларнинг мол-мулкига чанг солишни хаёл қилган агрессорларгина олимларнинг куч-ғайратини шу хилдаги қуролни вужудга келтиришга сафарбар этишлари мумкин. Улар кишиларни қириб ташлаб, ўша кишиларнинг меҳнати самараларидан, ўша кишилар яратган бойликлардан фойдаланмоқчи бўладилар. Бу — ваҳшийларнинг ахлоқидир. Нейтрон бомбани вужудга келтириш планлари ҳозирги замон империализмининг инсониятга бутун душманчилик моҳиятини фош қилиб ташлайди, ҳозирги замон империализми энди меҳнат аҳлларини шафқатсиз эксплуатация қилиш билангина кифояланиб қолишни истамаётир ва бойлик орттириш йўлида ўз мудҳишлиги жиҳатидан гитлерчи жаллодларнинг газ камералари ва ажалхоналари ҳақидаги хотираларни ҳам сўндириб юборадиган жиноятлар қилишга тайёр турибди.

АҚШ ер остида ядро бомбаларни портлатиш арафасида турганлиги ва бу ишга киришмоқ учун фақат қулай баҳона қидираётганлиги сир эмасдир. Модомики, АҚШ ҳукумати ядро қуроли синовларини қайтадан бошлашни ният қилиб қўйган экан, бугун бўлмаса эртага шу ниятини амалга оширажаги кимга равшан эмас.

АҚШнинг НАТОдаги иттифоқчиси Франция кўп вақтдан буён ядро қуроли синовларини ўтказиб келаётганлиги фактига ҳам Совет ҳукумати бефарқ қараб тура олмайди. Совет Иттифоқи ядро қуроли синовларини ҳамма жойда тақиқлаш тўғрисида музокаралар столи атрофида АҚШ ва Англия билан бир битимга келиш учун ҳаракат қилиб, ядро қуроли синовлари ўтказишдан ўзини тийиб турган бир пайтда, Франция ядро қурилмаларини бирин-кетин портлата берди. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти барча давлатларни шундай синовларни ўтказишдан тийилиб туришга даъват этганлигига қарамай, жаҳондаги барча мамлакатларнинг кенг жамоатчилик доираларининг норозиликларига қарамай, Франция ядро қуроли соҳасидаги ўз экспериментларини тўхтатмаса, Совет Иттифоқи синовларни қайтадан бошлашга мажбур бўлади деб Совет Иттифоқининг огоҳлантиришларига қарамай, Франция бу ишни давом эттирмоқда.

Агар Совет Иттифоқи Франциянинг ядро синовлари ўтказаётганлигидан ўзига тегишли хулосалар чиқариб олмаганида эди, у ҳолда Совет Иттифоқи ва унинг иттифоқчилари АҚШ, Англия, Францияга ҳамда улар билан битта ҳарбий блокда аъзо бўлиб турган бошқа мамлакатларга нисбатан тенгсиз аҳволда қолган бўлур эдилар. Совет ядро қуролининг экспериментал портлатишини кўриб АҚШ ва Англияда ҳайрон қолиши мумкин бўлган кишилар шуни ўзларига тасаввур қилсинларки, бошқа ҳамма давлатлар термоядро қуролининг синовларини ўтказишдан ўзларини тийиб турган бир вақтда уларнинг иттифоқчиси Франция эмас, балки СССРнинг иттифоқчиси, масалан Чехословакия шундай синовларни ўтказганида нима бўлур эди!

АҚШ, Англия, зотан НАТОнинг бошқа мамлакатлари ҳам бунга қай назарда қараган бўлур эдилар? Улар ўз хавфсизликларининг манфаатларига очиқдан-очиқ зарар етказилаётганлигини кўриб индамай турармидилар? Лекин ядро синовларини Чехословакия ёки бошқа бирор социалистик мамлакат ўтказаётгани йўқ-ку, балки НАТО қатнашчиси бўлган Франция ўтказаётир. Бас шундай экан, Совет Иттифоқидан ўз хавфсизлигини мустаҳкамлаш соҳасида жавоб чораларини кўрмасликни талаб қилиш мумкинми? Ўз халқининг ҳаётий манфаатлари тўғрисида ва мамлакатнинг мудофаа қобилияти тўғрисида чинакам ғамхўрлик қилаётган ҳеч бир ҳукумат бошқача йўл тутиши мумкин эмас.

Саҳройи Кабирда портлатилаётган француз ядро қуролларининг қуввати ҳозирча нисбатан катта бўлмаса ҳам, лекин бу портлатишларнинг сиёсий таъсири кўп марта хатарлидир. Франция ядро синовларининг портлаш тўлқини ер юзининг энг узоқ жойларидаги одамларнинг умидларига зарба бериб, ҳамманинг ғазаби ва жаҳлини қўзғатди. Бу тўлқин Женевага ҳам етиб келиб, ядро қуроли синовларига батамом ва абадий хотима бериш мақсадини кўзлаган таклифларни музокаралар столидан ҳақиқатда учириб юборди. Франция ҳукумати ядро қуроли синовларини давом эттираётганлигини, шунингдек у агрессив НАТО блокида актив роль ўйнаётганлигини кўп кишилар Жазоирдаги шармандали мустамлакачилик урушига ва Тунисда Бизертага қилинган ҳужумга боғлиқ ҳаракатдир деб ҳақ гапни айтмоқдалар.

Бундай савол бериш ўринли бўлади: Франция Бирлашган Миллатлар Ташкилотига ва бутун дунё халқларига дағдаға қилиб, Африка қитъасида ядро қуролларини портлатаётганида АҚШ ва Англия ҳукуматлари қаерда эди? Улар ҳарбий блокдаги ўз шеригига таъсир ўтказиш ва уни ядро портлатишларини ўтказишдан тийиб туриш ўрнига ҳақиқатда Франция ҳукуматини рағбатлантиравердилар. Буни лоақал шу факт ҳам етарли равишда яққол кўрсатиб турибдики, АҚШ ва Англия Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг давлатларни ядро синовларини ўтказмасликка чақирган резолюциясини қувватлашдан бош тортдилар.

Лекин Ғарбдаги ҳарбий блокларга аъзо бўлган давлатларгина эмас, балки шу резолюцияни ёқлаб овоз берган бошқа кўп мамлакатлар ҳам Франция ҳукумати Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг хоҳишига, халқларнинг хоҳишига зид ҳаракат қилаётганлигига аслини олганда кўникиб қолганликлари ҳақида Совет ҳукумати индамай ўтадиган бўлса, бутун ҳақиқатни айтиб бермаган бўлур эди. Шу давлатлар орасида ядро синовларини тўхтатишга астойдил тарафдор бўлган давлатлар оз эмаслигини Совет ҳукумати билади, албатта. Лекин модомики, ҳозир ядро қуроли билан қуролланиш яна зўр бериб авж олдирилаётган экан, мазкур давлатларнинг ҳукуматлари бундай аҳвол учун масъулиятнинг муайян қисмини ўз зиммаларига ҳам тушаётганлигини, чунки жаҳонни ядро синовларини давом эттиришга мажбур этаётган француз доираларига ўзлари ўз вақтида зарба бермаганликларини тўппа-тўғри ва виждонан эътироф қилишлари керак эди.

Термоядро қуроли синовларининг жонли организмлар учун бўлган зарарли оқибатларини Совет Иттифоқи яхши билади ва шу сабабли бундай оқибатларни минимум даражасига келтирмоқ учун ҳамма чоралар кўрилмоқда. Рост, ядро қуроли билан ўтказиладиган ҳар қандай синовлар одамларни ҳаяжонга солади, уларга руҳий азоб беради. Шунга қарамай, Совет ҳукумати ядро синовларини ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилган экан, унинг бундай қарорни қабул қилиши осон бўлгани йўқ. У, юраги ачиган ҳолда, афсусланиб, масалани жуда синчиклаб ва ҳар томонлама ўрганиш натижасидагина шундай қилишга мажбур бўлди. Совет ҳукумати империалистик мамлакатлар вужудга келтираётган халқаро вазиятнинг тазйиқи остида шундай қилишга мажбур бўлди ва ўзи қабул қилган бу қарорнинг аҳамиятини жуда яхши билади. НАТОдаги етакчи давлатларнинг — АҚШ, Англия, Франция, Германия Федератив Республикасининг ва умуман шу агрессив блокнинг сиёсати Совет Иттифоқининг бошқача ҳаракат қилишига илож қолдирмаётир.

Бундан йигирма йил муқаддам бўлгани каби Ватанимиз чегараларининг бўсағаларида урушнинг мудҳиш қора булутлари тўпланаётганлиги билан, Ғарбий Германия ва герман милитаристларининг ҳозирги иттифоқчилари ҳарбий тайёргарликларини зўр бериб авж олдираётганликлари билан совет халқи, Совет ҳукумати ҳисоблашмаслиги мумкин эмас. АҚШ, Англия, Франция ҳукуматларигина эмас, шу билан бирга гитлерчилар босқинидан халқлари бир талай кулфат тортган Европадаги бир қанча мамлакатларнинг ҳукуматлари ҳам эндиликда Ғарбий Германия реваншчиларининг янги ҳарбий авантюралар учун қуролланишларига ўз қўллари билан ёрдамлашмоқдалар. НАТОдаги унчалик катта бўлмаган давлатларнинг — Бельгия, Дания, Голландия, Норвегия, Грециянинг ва шу ҳарбий блок қатнашчилари бўлган бошқа давлатларнинг ҳукуматлари ҳам Ғарбий Германияни қуроллантириш сиёсати учун масъулиятнинг бир қисмини ўз зиммаларига олмоқдалар. Улар НАТОдаги ўз катта шерикларининг орқасига яширина олмайдилар ва бу калтабин ҳамда хатарли сиёсатнинг барча оғир оқибатлари учун ўзлари жавоб беришлари турган гап.

Аденауэр ва унинг орқасида турган кишилар Ғарбий Германияни тиш-тирноғигача қуроллантан милитарист давлатга айлантириш йўлини тутмоқдалар. Бу давлат ташқи сиёсатининг асосий мақсади реванш олишдан ва иккинчи жаҳон уруши натижасида Европада ўрнатилган чегараларни ўзгартиришдан иборат бўлиб қолди. АҚШ, Англия ва Франция Германияни демилитаризация қилишни кўзда тутган иттифоқдошлик битимлари билан алоқани ҳали батамом узмаган вақтда, гитлерчилар Германияси ҳеч сўзсиз таслим бўлганидан кейинги дастлабки йилларда бой бериб қўйган нарсаларни ҳозир Германия Федератив Республикасининг ҳукумати қайтариб олишга уринмоқда.

Милитаристик ўтмишдан, Германия бошлаган ҳар иккала жаҳон урушидаги ҳалокатли мағлубиятлардан Германия Демократик Республикасидаги халқ ўзига тегишли сабоқларни чиқариб олганлиги каби Ғарбий Германия халқи ҳам шу тегишли сабоқларни чиқариб олганми ёки йўқми эканлигига баҳо бермоқ учун урушдан кейин ўтган ўн олти йил жуда кифоя қиларли муддатдир. Немис халқининг Ғарбий Германияда турган қисми реванш афюнига яна маст бўлаётганлигини ва янги пайдо бўлган фюрерларнинг немис халқини уруш йўлига тортишига яна имкон бераётганлигини афсуски жуда кўп фактлар кўрсатиб турибди. Бундестагга ўтказилган ҳар сафарги сайловларда Германия Федератив Республикасининг аҳолиси канцлер Аденауэрни ва немисларни янги агрессияга зўр бериб тортаётган сиёсатчиларни қўллаб овоз бераётганлигини бошқача қандай изоҳлаш мумкин? Гитлернинг ҳокимият тепасига чиқиб олишига, сўнгра эса иккинчи жаҳон урушини бошлаб юборишига ёрдам берган антикоммунизм ва реваншчилик шиорларини Аденауэр ва унинг сиёсатини Ғарбий Германияда қўллаб-қувватловчилар ўзларига қурол қилиб олганликларини Аденауэрни ёқлаб овоз бераётган немислар билмасликлари мумкин эмас.

Албатта ҳар бир халқ ўзи истаган сиёсий арбобларни давлат ҳокимиятининг бошлиғи қилиб қўйишга ихтиёрлидир. Лекин Германиянинг ичида милитаризм ва агрессия уруғлари пишиб етилаётганлигини шу маҳалгача неча марталаб ўз кўзи билан кўрган бошқа мамлакатларнинг халқлари ўтмишнинг фожиали воқеалари такрорланмасин деб баланд овоз билан айтишга ҳақлидирларки, шу халқларнинг бу ҳуқуқини ҳеч ким тортиб ололмайди ва халқларнинг бу овозини ҳар бир немис эшитиши лозим.

Ҳар қанча аламли бўлса ҳам шуни эътироф қилмоқ керакки, фақат Ғарбий Германия немисларигина эмас, шу билан бирга Ғарб давлатларининг ҳарбий блокларида қатнашаётган бошқа баъзи мамлакатларнинг халқлари ҳам ҳанузгача замон талаблари даражасига кўтарилганлари йўқ, янги уруш тайёргарлигининг пайини қирқмоқ учун етарли равишда активлик кўрсатмаётирлар. Бундай хулоса шу фактнинг ўзидан ҳам келиб чиқаётирки, сайловларда улар қурол-яроғларни кўпайтириш сиёсатини ўтказувчи ҳукуматларни тузаётган партияларни, кандидатларни ҳам ёқлаб овоз бермоқдалар. Улар «совуқ уруш»ни тугатишга ва тинчликни ҳимоя қилишга қаратилган ҳаракатларда қатнашишдан ўзларини четга олиб, ўзларининг бутун фаолиятлари билан ёппасига ва батамом қуролсизланишга қарши эканликларини ҳамда зўр бериб қуролланиш ва ҳарбий васвасани авж олдириш тарафдорлари эканликларини кўрсатган ҳукуматларга ишончсизлик билдиришга ва бундай ҳукуматларни қувватламасликка сира ботина олмаётирлар. Агар шу халқлар жаҳонни ҳарбий ҳалокатга судраётган ҳукуматларни жиловлаб қўймоқ учун ўз имкониятларидан фойдаланмасалар, ўзларининг қуролсизланишга бўлган иродаларини, инсоният жамиятининг ҳаётидан урушни батамом чиқариб юборишга бўлган ўз иродаларини қарор топтирмоқ учун ўзларининг куч ва ғайратларини бошқа халқларнинг куч ва ғайратлари билан бирлаштирмасалар, у ҳолда бундан фақат битта хулоса чиқариш мумкин: шу мамлакатларнинг халқлари ҳали уйғонмаган экан, тинчликни таъминламоқ учун улар ўз зиммаларида турган масъулиятнинг бутун оғирлигини ҳали англамаган эканлар.

Ғарбий Германиянинг уруш бошлаб юбориш хавфи нақадар сезиларли бўлса, Германия сулҳ шартномасини тузиш шу қадар зарур ва кечиктириб бўлмайдиган иш бўлиб қолмоқда. Бу шартнома халқларни герман милитаристларининг янги ҳамлаларидан муҳофаза қилган бўлур эди. Ҳаммага маълумки, Совет Иттифоқи мана шунга эришишга ҳаракат қилмоқда. Бироқ, Совет Иттифоқи Германия сулҳ шартномаси тузишга ва шу тариқа иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини батамом тугатишга қаттиқ бел боғлаганлигини айтганлигига жавобан, унга учинчи жаҳон урушини бошлаймиз деб таҳдид қилмоқдалар.

АҚШ ва Англия Ғарбий Берлинга қўшимча қуролли кучлар ва қурол-яроғлар киритганлиги Германия сулҳ шартномасини тузиш тўғрисидаги совет таклифларига жавобан кучларни янгидан намойиш қилишдир. Бу нарса Ғарб давлатларининг Ғарбий Берлиндаги аскарий гарнизонларини кучайтириш учун алоҳида аҳамиятга эга эмас, балки бу нарса очиқдан-очиқ иғвогарлик мақсадида, фақат иғвогарлик мақсадида қилинган ҳаракатдирки, буни мана шу ҳарбий қисмларни Ғарбий Берлинга юбориш тўғрисида қарор қабул қилган кишилар ҳаммадан яхшироқ биладилар. АҚШ ва НАТОнинг бошқа баъзи мамлакатлари таҳдидлар ва ҳарбий тайёргарликлар қилиб турган бир пайтда Совет ҳукумати НАТО аъзоси бўлган баъзи давлатларнинг пойтахтларидаги қизиб кетган бошларни совитиб қўядиган энг самарали қурол-яроғ турларини такомиллаштирмоқ учун ўзида бўлган имкониятлардан фойдаланмаганида эди, у ўз мамлакатининг халқлари олдида, социалистик мамлакатларнинг халқлари олдида, тинч турмушга интилаётган ҳамма халқлар олдида ўзининг муқаддас бурчини бажармаган бўлур эди.

Совет Иттифоқида қуввати оширилган — 20 — 30 — 50 ва 100 миллион тонна тротил қувватига эга бўлган бир қанча серия ядро бомбаларини яратиш проектлари ишлаб чиқилган. майор Ю. А. Гагарин ва майор Г. С. Титовларнинг Ер атрофида мислсиз космик учишларига ёрдам берган қудратли ракеталар сингари ракеталар Совет Иттифоқига ёки бошқа социалистик мамлакатларга ер юзининг қай нуқтасидан ҳужум қилинадиган бўлса, худди шу нуқтага мана шундай ядро бомбаларини кўтариб бориб ташлашга қодирдир. НАТО ҳарбий блокининг агрессив сиёсати сабабли вужудга келган вазиятдан тегишли хулосалар чиқариб олмаслик ва Совет давлатининг, улуғ социалистик лагернинг, барча тинчликсевар давлатларнинг хавфсизлигини ва қудратини мустаҳкамлаш ғамини емаслик кечириб бўлмайдиган енгилтаклик бўлур эди.

Совет ҳукумати шу Баёнот билан Совет Иттифоқининг тинчликсевар сиёсатини тўғри тушунаётган совет халқининг дўстларигагина мурожаат қилиб қолмасдан, шу билан бирга чет мамлакатларда яшаб турган ва Совет Иттифоқининг термоядро қуролининг янги нусхаларини синаш тажрибаларини ўтказиш тўғрисида ўзларининг қаттиқ ҳукмларини чиқармоқчи бўлган кишиларга ҳам мурожаат қилаётир. Совет ҳукумати мажбуран шундай чора кўрилганлигини ва вужудга келган шароитда шундай қилиш муқаррар эканлигини халқлар тушуниб оладилар деган қатъий ишонч билан ўзининг шу ҳаракатини қилаётир. Агрессорни ўт билан жинояткорона ўйнашиш ҳавасидан қайтармоқ учун тинчликсевар давлатларнинг мустақиллигига ва хавфсизлигига бўладиган ҳар қандай ҳамлани зўр куч билан даф қилишга тайёр бўлиб турган куч жаҳонда борлигини ва қасос қуроли агрессорни ўз уясида уриб йиқитишини агрессорга билдириб ва кўрсатиб қўймоқ керак.

Совет ҳукумати мана шуларнинг ҳаммасини ҳозирги пайтда ядро синовларини ўтказишга мажбур қилган сабабларни батамом равшан қилиб кўрсатиб қўймоқ учунгина айтаётгани йўқ. Совет ҳукумати буни биринчи навбатда шунинг учун эслатиб қўймоқдаки, бутун дунё халқлари хавфнинг қай томондан келаётганини билиб қўйсинлар, улар кўзларини очиб, тинчлик душманларининг кирдикорларини кўрсинлар ва улар шу хавфга қарши курашмоқ учун ўз кучларини бирлаштирсинлар. Тинчликни сақлашнинг қадрига етадиган кишиларнинг ҳаммаси шуни билиб қўйсинларки, улар ҳарбий васвасани бошловчиларга ақл киритмоқ ва янги уруш сари бўлаётган жадал ҳаракатни тўхтатмоқ учун, Совет Иттифоқи зўр бериб сарфлаётган куч ва ғайратга, Совет Иттифоқига дадил таянишлари мумкин.

Тинч-тотув яшашнинг ленинча принципларига муттасил амал қилиб келаётган Совет Иттифоқи ҳеч кимга таҳдид солаётгани йўқ ва айниқса ҳеч кимга ҳужум қилиш ниятида эмас. Совет ҳукумати тантанали равишда шуни айтадики, СССРнинг Қуролли Кучлари ҳеч қачон қуролни биринчи бўлиб ишга солмайдилар.

Агар зўр бериб қуролланишга хотима беришга муваффақ бўлинганида эди, агар ядро қуроли синовларини ўтказиш зарурияти абадий йўқолганда эди ва уруш инсоният жамиятининг мудҳиш йўлдоши бўлиб қолган вақтдан бери халқлар ўз елкаларида кўтариб юришга мажбур бўлган оғир юкдан абадий халос бўлганларида эди, совет кишилари бахтиёр бўлур эдилар.

Хоҳ катта ёки кичик мамлакатнинг, индустрияси юксак даражада тараққий этган ёки ўз экономикасини эндигина ривожлантира бошлаган мамлакатнинг, давлатларнинг ҳарбий блокларига аъзо бўлган ёки бетарафлик сиёсатига амал қилаётган мамлакатнинг халқлари, агар ҳар бир халқ давлатларнинг ҳарбий машинаси, ниҳоят, синдириб ташлансин ва инсоният қирғин ядро уруши хавфидан халос қилинсин деб баланд овоз билан талаб қилса, — албатта шу талаб рўёбга чиқади.

Совет ҳукумати совет халқининг ҳаётий манфаатларини ва, ўзи аминдирки, қуролсизланиш ва тинчлик учун астойдил курашаётган ҳамма кишиларнинг манфаатларини ифодалаб жаҳоннинг ҳамма мамлакатларидаги халқларга ва ҳукуматларга мурожаат қилади ва уларни ёппасига ва батамом қуролсизланиш идеясини конкрет ишларга айлантирмоқ ҳамда ядро қуролини одамларнинг ҳаётига бундан буён асло таҳдид солмайдиган қилиб қўймоқ учун ўзларининг куч ва ғайратларини ўн баравар оширишга чақиради. Совет ҳукумати шу нарсани яна бир марта таъкидлайдики, Совет Иттифоқи ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги битимни, термоядро қуролининг синовларига ҳам хотима берадиган битимни имзолашга ҳамиша тайёрдир.

Совет ҳукуматининг бутун сиёсати давлатлар ўртасидаги муносабатларнинг тинч-тотув яшаш асосида қурилишини таъминлашга, халқларнинг савдо-сотиқни бемалол ривожлантира оладиган, маънавий бойликлар билан бир-бирларини бойитадиган ва улар қирғин воситаларини ким кўпроқ ишлаб чиқаради деб мусобақа қилмасдан, балки одамларга шу қадар зарур бўлган моддий неъматларни ким кўпроқ яратиб беради деб мусобақа қила оладиган бўлишларини таъминлашга қаратилган сиёсатдир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги Программасининг проекти мана шу олиҳиммат мақсадлар билан суғорилгандирки, бу проектда совет халқининг яқин йигирма йил ичида ўз олдига қўйган амалий вазифалари белгилаб берилди.

Совет ҳукумати шу нарсага аминдирки, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш учун курашда совет халқи сарфлаётган куч ва ғайрат бекор кетмайди, балки бошқа ҳамма халқларнинг ер юзида мустаҳкам, бузилмас тинчликка эришиш, тинчлик ва тараққиёт идеяларини тантана қилдириш йўлида сарфлаётган куч ва ғайратларига қўшилиб кетади.

Тинчлик ва халқлар дўстлиги иши тантана қилади, агрессив кучларнинг режалари эса барбод бўлади.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИГА, КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВГА

Биз, Ўзбекистон механизаторлари учинчи съездининг қатнашчилари атоқли ленинчи, халқ бахт-саодати учун толмас курашчи Н.С. Хрушчев бошлиқ Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетини республикадаги барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари номидан чин қалбимиздан қизғин табриклаймиз.

Совет кишилари етти йилликнинг улуғвор режаларини зўр матонат билан амалга оширяпти. Ўзбекистон пахтакорлари ҳам коммунистик қурилиш ишига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшмоқдалар. Пахта — ўзбек халқининг Совет Иттифоқидаги барча қардош халқлар билан дўстлигининг моддий ифодасидир. Мамлакатнинг «оқ олтин»га бўлган ва тобора ўсиб бораётган эҳтиёжини таъминлаш бизнинг ватанпарварлик, интернационал бурчимиздир.

Ўзбекистонда етти йилликнинг учинчи йили баҳори ва ёзида пахтачиликда техника тараққиёти учун курашда янги зафарларга эришилди. Республика механизаторлари КПСС Марказий Комитети январь Пленуми қарорини бажара бориб ва жонажон Коммунистик партия XXII съездини муносиб кутиб олиш учун тайёрланиб, бир миллион гектарга яқин майдонга чигитни квадрат-уялаб, шу жумладан 166 минг гектар майдонга уруғликни уяларга белгиланган миқдорда ташлаб кетадиган сеялкалар билан экдилар. 1 миллион 244 минг гектар майдондаги ғўза механизмлар билан икки томонлама парвариш қилинди, бу майдонларда кетмон ишлатилмади.

Замонамизнинг буюк ҳужжати — Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Программаси проекти ижодий ғайратимиз ва меҳнат завқимизни мисли кўрилмаган даражада ошириб юборди. Мамлакатимиз иктисодий қудратини ўстиришнинг улуғвор истиқболлари ҳар биримизни янги меҳнат зафарларига илҳомлантирмоқда. Ҳозирги авлоднинг коммунизмда яшаяжагини ҳис қилиш ғоят қувончлидир!

Етиштирилган мўл ҳосилни йиғиб-териб олиш пайти келди. Колхозчилар, совхозларнинг ишчилари, қишлоқ ва сув хўжалиги мутахассислари 3 миллион 200 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш учун олиб бораётган курашининг хал қилувчи ва якунловчи даври бошланди. Комплекс механизацияни ривожлантириш соҳасида олинган мажбуриятнинг энг мураккаб ва масъулиятли қисми — камида 600 минг тонна пахтани машинада йиғиб-териб олиш ва 1 миллион тонна ҳосилни тайёрлов пунктларига қоп-қанорсиз етказиб беришни амалга ошириладиган пайт яқинлашиб келмоқда.

Республикада етти йилликнинг дастлабки икки йилида ҳосилни механизация воситаси билан йиғиб-териб олиш соҳасида жиддий силжиш юз берди. Никита Сергеевич Хрушчевнинг машина инсоннинг дўсти деган сўзлари пахта далалари азаматларининг қалбидан чуқур жой олди. Механизаторлар техникани ўрганиш, терим машиналарини бошқаришдаги ўз маҳоратларини такомиллаштириш йўли билан айрим хўжалик ва район раҳбарларининг ўжарлигини енгдилар ва терим техникасидан тўғри фойдаланиш — пахтакорларнинг меҳнат унумдорлигини кескин даражада оширишини, йиғим-терим ишларининг муддатини қисқартиришини, маҳсулот таннархини камайтиришини амалда кўрсатдилар

«Малик» ва «Совой» совхозлари, Пахтакор районидаги «Коммунизм» колхози ва республикадаги бошқа илғор хўжаликлар ўтган йили машина теримини моҳирлик билан ташкил этиш, йиғим-терим техникасидан самарали фойдаланиш намуналарини кўрсатдилар. Биз КПСС Марказий Комитетини, кадрли Никита Сергеевич, Сизни ишонтириб айтамизки, илғор хўжаликларнинг тажрибаларини оммалаштириш учун бутун куч-ғайратимизни сарфлаймиз, бу тажрибаларни барча колхоз ва совхозларнинг бойлигига айлантирамиз.

Атоқли механизаторларимиз Валентин Тюпко, Турсуной Охунова, Меликўзи Умрзоқов ва шунга ўхшаш кўпгина кишилар бизнинг ҳаммамизга жасорат билан ижодий ишлаш, қишлоқ хўжалигида техникани тараққий эттириш йўлида садоқат билан хизмат қилиш намунасини кўрсатмоқдалар. Биз ана шу машъалларга тенглашиш учун қўлимиздан келган ҳамма чораларни кўрамиз. механизаторлар пахтани машинада териш кунлик ва мавсум нормасини тўла ҳамда ортиғи билан бажариш учун социалистик мусобақани оммавий тусда авж олдириб юборадилар.

Турсуной Охунованинг чақириғига мувофиқ механизаторлар армияси яқингача пахтани қўлда териб келган қиз-жувонлар ҳисобига кенгайди ва кенгаймоқда. Уларнинг кўпчилиги ўтган йилнинг ўзидаёқ пахта териш агрегатларини зўр маҳорат билан бошқардилар ва «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор» деган фахрий унвонга сазовор бўлдилар. Ёш механик-ҳайдовчи кадрлар тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қиламиз ва уларга эътибор билан қараймиз, техникани эгаллашда ёшларга ҳар тарафлама кўмаклашамиз, уларнинг ҳосилни йиғиштириб олишда унумли ишлашлари учун шароит яратиб берамиз.

Социалистик саноатимиз колхоз ва совхозларимизни қудратли қишлоқ хўжалик техникаси билан қуроллантирмоқда. Биз шу йилнинг ўзидагина икки мингдан ортиқ янги пахта териш машинаси олдик. Механизаторлар пахтакор хўжаликларни техника билан қуроллантириш тўғрисида тўхтовсиз ғамхўрлик қилаётганликлари учун партия ва ҳукуматимизга зўр миннатдорчилик билдирадилар. Қўлда қилинадиган ишларни камайтириш ва тобора кўпроқ арзон пахта олиш имконини берадиган ажойиб машиналарни юксак унум билан ишлатиш ва эҳтиёт бўлиб фойдаланиш — бизнинг бурчимиздир.

Республика колхоз ва совхозлари Ватанга 3 миллион 200 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш юзасидан олинган мажбуриятнинг сўзсиз бажарилишини таъминлайдиган даражада мўл ҳосил етиштирдилар. Биз, механизаторлар ҳар бир терим машинасидан унумли фойдаланишни, ҳамма жойда механизация воситаси билан пахта теришнинг ва ҳосилни қоп-қанорсиз ташишнинг поток усулини ташкил этишни ўзимизнинг бурчимиз деб ҳисоблаймиз.

Биз унутилмас даврда яшамоқдамиз Ер юзидаги барча кишиларнинг нигоҳи космосни ўзлаштиришга янги давр очган, тинчлик учун, ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун курашда илҳомбахш намуна кўрсатаётган Совет Иттифоқига қаратилган. Биз, тинчлик душманларининг ҳийла-найрангларини барча совет халқи билан биргаликда ҳушёр кузатиб турибмиз ва улуғ Ватанимизнинг эришган ғалабаларини кўкрак кериб ҳимоя қилишга ҳамма вақт тайёрмиз.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва унинг ленинчи Марказий Комитети атрофига янада маҳкам жипслашамиз ва улуғ Ленин партияси — Коммунистик партиянинг XXII съездини муносиб кутиб олиш учун, йиғим-терим ишларини тезроқ тугаллаш учун социалистик мусобақани янада авж олдирамиз.

Яшасин инсониятга коммунизм йўлини очиб бераётган қудратли Совет давлатимиз!

Яшасин совет халқи жаҳоншумул-тарихий ғалабаларининг илҳомчиси ва ташкилотчиси — Коммунистик партия!

Мактуб Ўзбекистон механизаторлари III съездида 1961 йил 29 августда қабул қилинган.

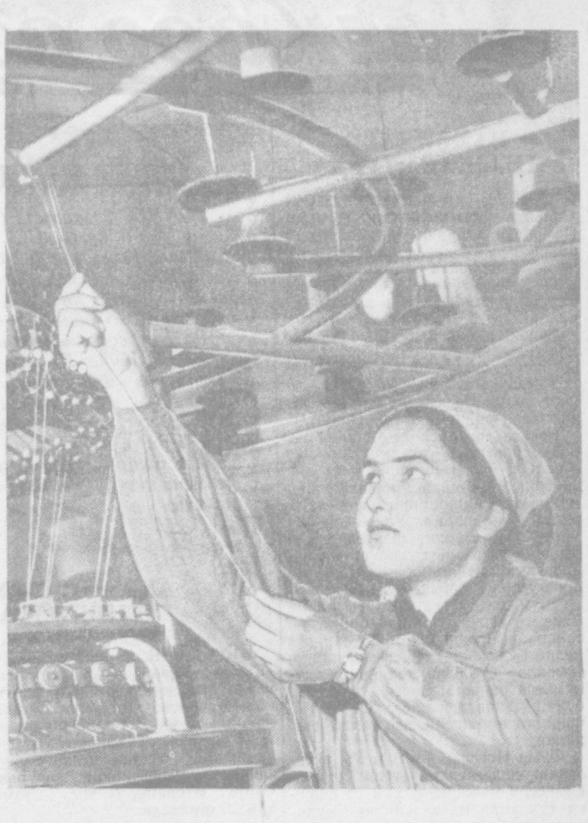

Суратдаги бу қиз Тошкент трикотаж-галантерея буюмлари фабрикасининг моҳир тўқувчиси Зулфия Ёқубова. Зулфия КПСС-нинг навбатдаги XXII съездини муносиб нишонлаш мақсадида кунлик топшириқларини икки ҳисса адо этмоқда.

А. Абалян фотоси

МАШИНАЛАР БИЛАН 600.000 ТОННА «ОҚ ОЛТИН» ТЕРАМИЗ

Ўзбекистон механизаторлари III съезди қатнашчиларининг барча механизаторларга, бригада бошлиқларига, колхоз ва совхозларнинг, «Узсельхозтехника» район бўлимларининг раҳбарларига, қишлоқ хўжалиги мутахассисларига, барча пахтакорларга

МУРОЖААТИ

Қадрли ўртоқлар!

Мамлакатимиз шодиёна, завқли кунларни бошидан кечирмоқда. Совет халқи жонажон Коммунистик партиянинг XXII съездини муносиб кутиб олиш учун тайёрлана бориб, коммунистик қурилишнинг барча фронтларида янгидан-янги зафарларга эришмоқда.

КПССнинг бутун халқимиз муҳокама қилаётган Программаси проектида коммунистик жамият барпо қилишнинг илмий жиҳатдан асосланган улуғвор ва яқин перспективаси тузиб берилгандир. Бизга коммунизм қуришдек ва коммунизм даврида яшашдек катта бахт насиб бўлди.

Коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришдан иборат умум ишда Ўзбекистоннинг асосий ҳиссаси — пахтадир. **Мамлакатнинг пахтага бўлган ва тобора ўсиб бораётган эҳтиёжини таъминлаш — ватанпарварлик, интернационал бурчимиздир, ўзбек халқининг мамлакатимиздаги барча қардош халқлар билан бузилмас дўстлигининг моддий ифодасидир.**

Деҳқончиликнинг юксак маданиятига, техника тараққиётига эришиш — арзон пахтани мўл-кўл қилиш йўлидир.

Етти йилликнинг учинчи йилида Ватанга 3 миллион 200 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш юзасидан олинган мажбуриятни бажариш учун курашда ҳамма янгиликни, илғор иш усулларини тобора кенгроқ жорий қилиш қийинчиликларни енгиш, мўл-кўл ва барвақт пишадиган ҳосил етиштириш имконини берди.

Пахта учун курашнинг энг қизғин энг жанговар пайти — йиғим-терим даври бошланди. Ҳосилни механизация воситаси билан йиғиб-териб олиш — пахтачиликда техника тараққиётининг асосий звеносидир, бу — пахтакорларнинг меҳнати билан саноат корхоналаридаги меҳнат ўртасидаги тафовутни тугатишнинг тўғри йўлидир.

Ўзбек пахтакорларининг қадрли дўсти Никита Сергеевич Хрушчев пахтачиликни тобора юксалтириш ва меҳнат унумдорлигини оширишда ҳамда пахтакорларнинг меҳнатини енгиллаштиришда, пахта таннархини камайтиришда машина терими жуда катта аҳамиятга эга эканлигини такрор-такрор таъкидлаб келмоқда.

Республикамизда етти йилликнинг ўтган икки йили мобайнида ҳосилни механизация воситаси билан териб олишда жиддий силжишга эришилди. **Бу йил биз камида 600 минг тонна пахтани машинада териб оламиз ва бир миллион тонна «оқ олтин»ни даладан тайёрлов пунктларига қоп-қанорсиз етказиб берамиз, деб сўз берганмиз.** Бу — жонажон Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съездига муносиб туҳфамиз бўлади.

Ҳосилни механизация ёрдами билан йиғиб-териб олишнинг узлуксиз технологияси — техника тараққиётининг янги, янада юксак даражасидир. Бу технология натижасида пахта инсон қўли тегмасдан ғўзанинг тупидан териб олиниб, тайёрлов пунктидаги катта хирмонларга ғарам қилинади. Бу технологияда қўлда терилган пахтадан 500 минг тоннасини қоп-қанорсиз ташишни қўшиб ҳисоблаганда 4.5 миллион сўм маблағ, миллионлаб киши куни тежаб қолинади.

Пахта териш техникасидан моҳирлик билан фойдаланиш анча меҳнат ва маблағни тежаб қолиш имкониятини берибгина қолмасдан, балки ҳосилни йиғиб-териб олишни ҳам жадаллаштиради. Бу ўз навбатида шудгорлашни, яхоб беришни ва пахта далаларидаги бошқа кузги-қишки ишларни энг қулай муддатларда ўтказиш учун ҳам шароит яратади. Ўтган йилларнинг тажрибаси буни яққол кўрсатди.

Бултур «Малик», «Совой», «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозлари, Пахтакор районидаги «Коммунизм» колхози ва бошқа бир қанча хўжаликлар ҳосилнинг асосий қисмини машинада териб олдилар. Уларнинг тажрибаси барча колхоз ва совхозларнинг, биринчи навбатда тажриба-намуна хўжаликларининг бойлиги бўлиб қолиши керак.

Республикада минглаб машина терими усталари етишиб чиқди. Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Турсуной Охунова, Валентин Тюпко, Меликўзи Умрзоқов, механик-ҳайдовчилардан Манноп Жалолов, Жавод Кўчиев, Назиртош Тўраев ва шунга ўхшаш кўпгина бошқа механизаторлар ҳосилни машиналар билан териб олиш учун курашда социалистик мусобақа байроғини йилдан-йилга баланд кўтармоқдалар.

Ўтган йили мингга яқин қиз-жувон машинада биринчи марта пахта тердилар. Лола Қурбонова, Ободон Дўсова, Матлуба Назарова, Люба Шокирова, Зангул Иброҳимова, Мамлакат Солиева, Иноят Ворисова, Башорат Тоштемирова, Эътибор Набиева, Карима Аҳмедова, Мўттихон Жумабоева, Саодат Гулаҳмедова, Сора Маткаримова, Мукаррам Пардаева, Ойим Камолова ва бошқа кўпгина механизаторларнинг ҳар бири мавсумда машина билан 200 тонна ва ундан ҳам ортиқ пахта терди.

Бу йил уларнинг сафига яна юз-юзлаб қизлар қўшилиб, пахта териш кемаларини бошқарадилар.

Қадрли механизатор дўстлар! **Биз, Ўзбекистон механизаторлари учинчи съездининг қатнашчилари сизларни етти йилликнинг учинчи йилини — партиянинг шонли XXII съезди чақириладиган йилни пахта теримини комплекс механизациялашда янги муваффақиятлар қозониш йилига айлантиришга чақирамиз! Биз, бир қаторда ишлайдиган ҳар бир машинада кунига камида 2.3 тонна, икки қаторда ишлайдиган ҳар бир машинада эса 4.5 тонна пахта териш учун бутун куч-ғайратимизни сарфлаймиз. Мавсумда бир қаторда ишлайдиган ҳар бир машинада камида 75.85 тонна, икки қаторда ишлайдиган ҳар бир машинада эса 120.130 тонна пахта териш — ҳар бир механик-ҳайдовчининг шон-шараф ишидир.**

Съезд қатнашчиларининг ҳаммаси ҳосилни териб олишга техникани тахт қилиб қўйдилар. Бизда, комплекс механизациялашган бригадаларда ғўза парвариши ҳосилни машинада териб олишга мослаб ўтказилди ва далалар машина теримига яхши тайёрлаб қўйилди.

Механизатор ўртоқлар, биз сизларнинг ҳаммангизни, «Узсельхозтехника» район бўлимларининг, колхоз ва совхозларнинг раҳбарларини ҳамда мутахассисларини **техникани юқори сифатли тайёрлашни тезда тамомлашга чақирамиз.** Ҳар бир машинани тағин бир марта текшириб чиқайлик, энг кичик нуқсонини ҳам йўқотайлик.

Биз хўжаликларнинг раҳбарларини, агрономларни, бригада бошлиқларини механизаторлар билан биргаликда машина теримига ажратилган далаларни тағин бир марта текшириб чиқишга, бу участкаларни теримга намунали тайёрлаш учун қўлдан келган ҳамма ишни қилишга чақирамиз.

Бу йил ҳосил барвақт очилди. **Ғўза баргини барвақт тўктириш керак. Бу муҳим иш ҳар бир участкадаги ғўзанинг аҳволига қараб табақалаштирилган ҳолда сифатли ўтказилса, барглар яхши тўкилади ва пахта териш техникасининг ҳаммасини 20-25 сентябрдан кечикмасдан ишга тушириш имконияти туғилади.**

Ўқариқлар вақтида текислаб, трактор қайтадиган жойлар, кўприклар, машиналар далага келадиган йўллар тайёрлаб қўйилса, машиналарнинг юқори унум билан ишлаши учун имконият вужудга келади.

Терим машиналарининг тўп-тўп бўлиб ишлашини таъминлаш — агрегатларнинг ишини уюштиришнинг энг яхши усулидир Битта бригаданинг бир участкаси ёки ёндош бўлган бир неча пайкалда шу бригадага бириктиб қўйилган барча агрегатлар ишлайди.

Пахтани машинада **икки сменалаб — кеча-кундуз** териш керак. Ҳар бир машинанинг иккита ҳайдовчиси бўлсин, машина яхши ёритадиган электр чироқлари билан таъминлансин.

Машина теримини кўсакларнинг камида 50-60 проценти очилиши биланоқ бошлаймиз.

Биз барча механик-ҳайдовчиларни фақат аъло даражада ишлашга чақирамиз. Бунинг учун машиналарни яхши созлаб қўйиш, уларни ўз вақтида мойлаб, тозалаб туриш, агрегатларни моҳирлик билан бошқариш, ғўза тупидаги ҳосилнинг ерга тўкилишини иложи борича камайтириб, кўпроқ териб олинишига эришиш лозим Ҳозир, йиғим-терим ишлари бошлангунча ҳамма жойда амалий семинарлар ўтказилса, машина терими усталарининг тажрибасини барча механик-ҳайдовчилар кенг қўлланадиган бўлиб қолади.

Машина теримининг муваффақияти кўп жиҳатдан машинасозларга боғлиқдир. Қадрли ўртоқлар — «Ташсельмаш», «Узбексельмаш», «Ташавтомаш» заводларининг ишчилари, раҳбарлари ва мутахассислари, сизларни пахтани яхши терадиган машиналарни, кўрак узадиган агрегатларни, пахтани қоп-қанорсиз ташийдиган прицепларни, запас қисмларни кўпроқ етказиб беришга чақирамиз.

Биз пахта тозалаш заводларининг ва тайёрлаш пунктларининг раҳбарларидан прогрессив поток усулини ўзлаштиришда, машинада терилган, далада қуритиб ва тозалаб ўтирмасдан қоп-қанорсиз ташиб келтирилган пахтани узлуксиз қабул қилиб олишни таъминлашда бизга ёрдам беришингизни илтимос қиламиз.

Биз ҳайдов тракторларини, плугларни ва бошқа техникани тезроқ ремонт қилиб, ҳар бир далада йиғим-терим тугаши биланоқ ўша ерни шудгорлаб қўйиш чораларини кўрамиз, келгуси йил ҳосилининг ғамини кузда еймиз

ҲОСИЛНИ МАШИНАДА ТЕРИБ ОЛИШГА НАМУНАЛИ ТАЙЕРГАРЛИК КЎРАМИЗ. ПАРТИЯ XXII СЪЕЗДИ ШАРАФИГА ҚАБУЛ ҚИЛГАН МАЖБУРИЯТИМИЗНИ БАЖАРИБ, ЎЗ СЎЗИМИЗНИНГ УСТИДАН ЧИҚАМИЗ, ПАХТАЧИЛИКНИ КОМПЛЕКС МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ УЧУН КУРАШДА ЯНГИ МУВАФФАҚИЯТЛАРГА ЭРИШИШ БИЛАН ВАТАНИМИЗНИ ҚУВОНТИРАМИЗ!

Мурожаат Ўзбекистон механизаторларининг III съездида 1961 йил, 29 августда қабул қилинган.

ПАХТА ВА МАШИНА

Г. ГАБРИЕЛЬЯНЦ,
Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари

<>

БАРЧА СОВЕТ ХАЛҚИ, бутун прогрессив инсоният шу шодиёна кунларда коммунизм учун курашнинг улуғвор Программасини кенг муҳокама қилмоқдалар. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасининг эълон қилинган проекти давримизнинг марксча-ленинча сиёсий ва назарий ҳужжатидир, унда коммунистик жамият қуришнинг илмий жиҳатдан асосланган конкрет плани олға сурилган. Программа проектида қудратли саноатни ривожлантириш билан бир қаторда, ҳар томонлама ривожланган ва сермаҳсул қишлоқ хўжалигини вужудга келтириш коммунизм қурилишининг зарур шартидир, дейилади.

Коммунистик партия қишлоқ хўжалигининг пахтачиликдек ғоят муҳим тармоғини ривожлантириш тўғрисида ҳамиша бениҳоя ғамхўрлик қилиб келди. Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Совет Иттифоқининг асосий пахта базаси бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади. Кейинги даврда Ўзбекистон мамлакатга йилига қарийб 3 миллион тоннадан пахта бермоқда, республика колхоз ва совхозлари шу етти йилликнинг охирига бориб 3 миллион 800 минг — 4 миллион тонна пахта етиштирадилар.

Ҳозирги вақтда ватанимиз пахтачилиги мустаҳкам механизация негизида ривож топмоқда. Бунда партиямизнинг, унинг ўртоқ Н. С. Хрушчев бошлиқ ленинчи Марказий Комитетининг буюк хизмати беқиёсдир.

Масалан, Ўзбекистонда пахтачиликнинг техника билан қуролланиш даражаси 1953 йилга нисбатан бир ярим баравар ўсди. Ҳозирги вақтда ҳайдаладиган ерларнинг ҳар юз гектари ҳисобига 115 от кучи, қишлоқ хўжалиги билан банд бўлган меҳнатга қобилиятли ҳар бир киши ҳисобига эса, қарийб уч от кучи тўғри келади.

Механизация пахтачиликда меҳнат унумдорлигини кескин даражада кўтариш имконини берди. Агар республика колхозларида 1953 йилда бир гектар майдондаги ғўзани парвариш қилишга 205 киши куни, бир центнер пахта етиштиришга эса 9,8 киши куни сарфланган бўлса, 1959 йилда гектарига меҳнат сарфи 147 киши кунига, бир центнер пахта етиштиришга меҳнат сарфи эса 6 киши кунига камайди. Илғор хўжаликларда бундан ҳам камроқ меҳнат сарфланди. Чунончи, Андижон областидаги «Совой» совхозида 1960 йилда бир центнер пахта етиштиришга 2,8 киши куни сарф бўлди. Андижон область, Тўрақўрғон районидаги «Ўзбекистон» ва Фарғона область Поп районидаги Ленин номли, Бухоро область Қоракўл районидаги «Октябрь», Хоразм область Янгиариқ районидаги Нариманов номли колхозларда ва шунга ўхшаш бошқа хўжаликларда ҳам меҳнат унча кўп сарфланмади.

КПСС Марказий Комитетининг сентябрь (1953 йил) Пленуми тарихий қарорлари бутун қишлоқ хўжалигидаги сингари пахтачиликда ҳам меҳнат унумдорлигини оширишда ғоят катта роль ўйнади. Ўрта Осиё, Закавказье ва Қозоғистон республикалари пахтакор ходимларининг 1954 йил ноябрида Тошкент шаҳрида ўртоқ Н. С. Хрушчев иштирокида бўлиб ўтган кенгаши пахтачилик тарихида ёрқин, чинакам революцион саҳифа бўлди.

Пахтакорлар Никита Сергеевичнинг доно маслаҳатларини жанговар иш программаси деб қабул қилдилар. Комплекс механизацияни ва чигитни квадрат-уялаб экишни жорий қилишда барча колхоз ва совхозларда шаҳдам қадам қўйилди. Бунинг самараси ғоят қувончли бўлди.

Бу йил республика колхоз ва совхозларида қарийб бир миллион гектар майдонга чигит квадрат-уялаб, 166 минг гектар майдонга эса чигит уруғи уяларга белгиланган миқдорда ташлаб кетадиган сеялкада экилди 1 миллион 244 минг гектар майдондаги ғўза механизация билан икки томонлама ишланмоқда. Бир миллион гектардан ортиқроқ майдондаги ғўза кетмонсиз парвариш қилинмоқда.

Эндиликда хўжаликларнинг ўзидаги ирригация ва мелиорация шохобчаларини тозалаш сингари муҳим ишни механизациялаш даражаси 60 процент, далаларни текислашни механизациялаш даражаси 70 процент, ғўза парваришини механизациялаш даражаси қарийб 76 процент, ҳосилни йиғиб-териб олишнинг узлуксиз технологиясини қўлланиш йўли билан механизациялаш даражаси 35 процентдир. Ҳосил тўплаш даврида ғўзани суғоришни сунъий ёмғир ёғдириш ва эгилувчан трубопроводлардан фойдаланиш йўли билан механизациялаш соҳасида ишлаб чиқариш тажрибалари ўтказилмоқда.

Ҳозир барча колхоз ва совхозларда мавжуд техникадан тағин ҳам тўлароқ фойдаланиш, қишлоқ хўжалик ишларининг илғор трактор-далачилик комплекс механизациялашган бригадаларда қўлланилаётган прогрессив технологиясини кенг жорий қилиш тадбирлари амалга оширилмоқда. Лекин ана шу бригадаларда бажарилган ишларни таҳлил қилиш натижасида шу нарса маълум бўлдики, пахтачиликда мавжуд техниканинг ҳаммасидан моҳирлик билан фойдаланилган тақдирда, машиналарнинг тажриба қилиб кўриш учун чиқарилган намуналарини бунга қўшиб ҳисоблаганда ҳам, ҳамон кўпгина ишлар қўлда қилиняпти.

Чигит экишдан анча илгари ва экишга яқин қолган вақтда хўжаликнинг ўзидаги ирригация ва мелиорация шохобчаларини тозалашга, маҳаллий ўғитни чиқариб солишга ва ер текислаш ишларига қўл меҳнати кўплаб сарфланаётир. Қўл меҳнатининг асосий қисми ғўзада ҳосил тўплаш даврида уялардаги бегона ўтларни ўтоқ қилишга ва ўсиш вақтида суғоришга, пахта йиғим-терими механизациялаштирилганида эса терим олдидан бажариладиган кўпгина тайёргарлик ишларига ва ёрдамчи операцияларга сарфланади.

Бинобарин, **дала ишларида қўл меҳнатидан воз кечиб, ҳамма жойда пахта етиштиришнинг индустриал-поток усулини жорий қилишга киришиш, пахтачиликни комплекс механизациялашни туғаллаш учун машиналар системасидаги камчиликларни тўлдириш зарур.**

Яқин йилларда пахтачиликни механизациялаш даражасини кескин даражада ошириш ва шу негизда далаларни текислаш ва гўнг чиқаришда қўл меҳнатидан мутлақо воз кечиш, ғўзани кетмонсиз парвариш қилиб, мўл ҳосил етиштириш мўлжаллаб қўйилди.

Кимё саноати пахтакорларнинг бегона ўтларга қарши курашида гербицидлар, шунингдек пахтани машинада йиғиб-териб олиш олдидан ғўза баргининг тўла тўкилиб кетишини ва ўсимликни тупида туриб қуришини таъминлайдиган дефолиант ва дессикантларга, ҳозирги замон юқори сифатли кимёвий дориворларига бўлган эҳтиёжларини тўла қондириши керак бўлади Бу кимёвий дориворларнинг қўлланилиши пахтачиликда меҳнат унумдорлигини анча ошириш имконини беради.

Ҳозирги вақтда уруғни уяларга белгиланган миқдорда ташлаб кетадиган сеялка билан чигит экишдек прогрессив усул жорий қилинмоқда. 1960 йилда бу соҳада 50 минг гектардан зиёдроқ майдонда дастлабки ишлаб чиқариш тажрибаси кенг кўламда ўтказилди. Тажрибалар шуни кўрсатдики, бу усул чигитни 3-4 баравар кам сарфлаш имконини беради ва сермеҳнат ишлардан бири — ғўзани қўлда яганалашдан халос қилади. Чигит униб чиқиши ва саралиги жиҳатидан юқори сифатли, касалликлардан тўла зарарсизлантирилган, айниқса уруғни чиритиб юборадиган ва ёш ниҳолларнинг илдиз системасини чиритиб юборадиган касаллардан зарарсизлантирилган бўлиши керак. Шу билан бирга республика колхоз ва совхозлари экиш олдидан тупроқни тайёрлаш маданиятини оширишлари ва тупроқ-иқлим шароитлари турлича бўлган жойларда табақалаштирилган агротехникани амалга ошириш ва чигит экиш учун зарур асбоб-ускуналарга эга бўлишлари керак

Ҳосилни йиғиб-териб олишни механизациялаш пахтачиликда техника тараққиётининг асосий звеноси бўлганича турибди. Пахта териш агрегатларидан дадил фойдаланиш йўлидан бораётган илғор хўжаликларнинг тажрибаси машиналардан моҳирлик билан фойдаланилса, техника ишлаб чиқариш ва иқтисодий жиҳатдан катта самара беришини кўрсатмоқда. Самарқанд область, Пахтакор районидаги «Коммунизм» колхозида бултур ҳосилнинг 93 проценти машинада териб олинди. Ҳар бир «ХВС-1,2» машинаси билан бир сменада ўрта ҳисобда 6 тоннагача, айрим ҳайдовчилар эса 8-10 тоннагача пахта теришга муваффақ бўлдилар.

Пахта теримида машинани қўлланиш меҳнат унумдорлигини 2-3 баравар оширади ва йиғим-терим ишлари таннархини анча камайтиради. 1965 йилда бу операцияда меҳнат унумдорлигини 4-5 баравар ошириш, йиғим-терим ишлари таннархини эса пахта қўлда терилганидагига нисбатан 25-30 процент камайтириш мўлжалланмоқда

Ўтган йили Ўзбекистонда ҳосилни механизация воситаси билан териб олиб пахтани қоп-қанорсиз ташишнинг узлуксиз технологияси дастлаб қўлланилди. 170 минг тоннадан зиёдроқ пахта шу усулда териб олиниб, тайёрлов пунктларига топширилди, бу — бир тонна пахта териш ва ташишда икки киши кунини ва 6 сўм маблағни кам сарфлаш имконини берди. Биз 1965 йилда 2 миллион 450 минг тонна пахтани шу усулда ташишни мўлжаллаяпмиз.

Пахтани механизация воситаси билан териб олишнинг поток усулини ҳамма жойда қўлланиш учун хўжаликларни тегишли техника билан етарли миқдорда қуроллантиришнинг ўзигина кифоя қилмайди, машинада терилган пахтанинг узлуксиз қабул қилинишини, қуритилишини ва ғарам қилингунча тозаланишини таъминлаш учун қуритиш-тозалаш цехларининг ишлаб чиқариш қувватларини ҳам ошириш зарур.

Ҳосилни машинада йиғиб-териб олишга кўчиш пахтадан хас-чўпни то жинга тушгунча ажратиб оладиган ускуналарнинг тозалаш эффектини ошириш ҳисобига пахтани қайта ишлашнинг бутун технологияси жараёнини такомиллаштиришни ва буни тола тозалаш технология потоғига киритишни талаб қилади.

Хўжалик ҳисобига кўчган комплекс механизациялашган бригадалар — пахтачиликда техника тараққиётининг ҳал қилувчи кучидир. Ўтган йили республикада 8 мингга яқин ана шундай бригада ишлади. Мураккаб механизмларнинг чинакам усталари, илғор агротехникани оқилона қўллана биладиган бригадаларнинг ажойиб моҳир раҳбарлари ўсиб етишди. Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Турсуной Охунова, Валентин Тюпко, Меликўзи Умрзоқовнинг номларини эндиликда бутун мамлакат билади.

Комплекс механизациялашган бригадаларнинг ишини юқори даражага кўтариш учун ҳар бир бригадада ғўзани парвариш қилиш ва пахта ҳосилини йиғиб-териб олиш юзасидан технологик карта тузиб чиқиш керак. Кам меҳнат ва маблағ сарф қилган ҳолда мўл ҳосил етиштиришнинг конкрет шароити ва барча омиллари ана шу карталарда ҳисобга олинган бўлиши керак.

Пахтачиликда техникани янада тараққий эттириш масалалари қишлоқ хўжалик фани ва тажриба-конструкторлик муассасалари олдига бир қатор проблемаларни қўймоқда. Яқин вақт ичида ғўза парваришининг янги, тағин ҳам такомиллаштирилган усулларини ишлаб чиқиш, оширилган тезликда ишлайдиган янги механизмларни яратиш керак. Бу — юқори сифатли арзон пахта етиштиришга жиддий таъсир кўрсатади.

Фақат пахтачиликдагина эмас, балки республика қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларида ҳам техника тараққиёти амалга оширилмоқда. Бошқа турдаги техника экинларини парвариш қилишда, шунингдек чорвачиликдаги сермеҳнат ишларда комплекс механизацияни жорий этиш юзасидан анча иш қилинди.

КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг кўрсатмасига биноан Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини ривожлантириш етти йиллик планининг контроль рақамлари қайта қараб чиқилди. Аниқланган ҳисобларга қараганда, етти йилликнинг қолган даврида қишлоқ хўжалигига капитал маблағлар ажратишнинг умумий ҳажми етти йиллик планнинг контроль рақамларига нисбатан икки ярим баравар кўпаяди Бу маблағларнинг асосий қисми сув хўжалиги қурилишига ва янги совхозлар тузишга сарфланади. Республика колхоз ва совхозларига жуда кўп миқдорда ҳайдов ва чопиқ тракторлари, ўн минглаб пахта териш машиналари, пахтани қоп-қанорсиз ташиш учун прицеплар, силос бостирадиган комбайнлар, экскаваторлар, бульдозерлар, скреперлар, грейдерлар ва бошқа машина ҳамда ускуналар келтирилади.

Ҳозир республика қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари мисли кўрилмаган меҳнат ва сиёсий кўтаринки руҳ билан ишламоқдалар. КПСС XXII съездини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақа тобора авж олмоқда. Фарғона область, Поп районидаги колхозларнинг пахта тайёрлаш давлат планини КПСС XXII съезди очиладиган кунгача бажариш юзасидан кўрсатган ватанпарварлик ташаббуси қизғин қўллаб-қувватланмоқда.

Бу йил астойдил меҳнат қилиш туфайли Ватанга 3 миллион 200 минг тонна пахта етказиб бериш юзасидан олинган социалистик мажбуриятнинг бажарилишини таъминлайдиган даражада мўл ҳосил етиштирилмоқда.

Республикада ҳозир пахта терими бошланди. Колхоз, совхоз далаларига 10 мингга яқин терим машиналари чиқади. Камида 600 минг тонна пахта машинада териб олинади ва бир миллион тонна пахта қоп-қанорсиз ташилади. Бу мажбуриятнинг бажарилиши пахтачиликни комплекс механизациялаш йўлида олға қўйилган янги қадам бўлади.

(«Сельская жизнь» газетаси, 1961 йил 29 август).

Халқаро аҳвол

НАМОНДАГИ МУЗОКАРАЛАРДА

ПЕКИН, 29 август. (ТАСС). Синьхуа агентлигининг мухбири Намондан хабар беради: Уч делегациянинг Намондаги музокараларида Лаос бўлажак муваққат коалицион ҳукуматининг бош министрни тайинлаш масаласини муҳокама қилиш Фуми Носаван — Бун Ум тўдасининг қасддан жанжалкашлик қилиши орқасида вақтинча кечиктирилди.

Томонлар коалицион ҳукуматнинг составига тааллуқли масалани қараб чиқишга киришдилар.

Кечаги мажлиснинг бошида король ҳукумати ҳамда Нео Лао Хак Сат делегациялари бош министрни тайинлаш масаласининг муҳокама қилинишини давом эттиришга чақирдилар. Улар яна бир марта айтдиларки, шаҳзода Суванна Фумагина муваққат коалицион ҳукуматнинг бошлиғи бўлиши мумкин. Бироқ Фуми Носаван — Бун Ум тўдасининг вакиллари мана шу мажлисда бош министрни тайинлаш тўғрисида бир қарорга келиб бўлмайди, деб даъво қилиб, томонлар бўлажак коалицион ҳукуматда қанча министр лавозими бўлиши ҳақидаги масалани қараб чиқишга киришсин, деб талаб қилдилар.

Фуми Носаван — Бун Ум тўдасининг делегатлари кичик ҳарбий комиссия мажлисида ҳам ўт очишни тўхтатиш масаласининг муҳокама қилинишига қаршилик кўрсатишни давом эттирдилар, бу билан ўт очишни тўхтатиш қоидаларининг проектига бағишланган музокарани боши берк кўчага киргизиб қўйдилар.

СОВЕТ КОСМОНАВТИГА СОВҒА

ТОКИО, 29 август. (ТАСС). Машҳур япон рассоми Кагаи Коно бугун СССРнинг Япониядаги элчихонасига келди. Коно ўзи чизган «Шарқ маъбудаси тоғи» деган суратни Герман Титов номига совға қилиб топширди. Бу суратда японлар тинчликнинг тимсоли сифатида муқаддас деб биладиган Фудзияма тоғи тасвирланган.

Рассом совғани топшира туриб бундай деди: Совет космонавтининг Ер куррасини 17 марта айланиб космик парвоз қилиш вақтида кўрсатган жуда катта қаҳрамонлиги — фан ва техника соҳасидаги Совет Иттифоқи эришган буюк муваффақиятларнинг далилидир. Биз, деди у, тинчлик ва инсониятнинг равнақи йўлида амалга оширилган ана шу қаҳрамоклик олдида таъзим қиламиз ва бу қаҳрамонликни чин кўнгилдан табриклаймиз.

АҚШда САЙРУС ИТОН БОШИГА СОЛИНАЁТГАН МАЛОМАТЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 29 август. (ТАСС). «Скриппс-Говард» бирлашмасига қарашли газеталар бир қанча мақолалар босиб чиқарди. Бу мақолаларда таниқли молиячи ва жамоат арбоби, «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» Ленин мукофотининг лауреати Сайрус Итоннинг бошига маломатлар ёғдирилади.

Итоннинг СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев шарафига Нью-Йоркда зиёфат берганлиги, батамом ва ялпи қуролсизланиш тўғрисидаги совет таклифлари ҳақида ижобий фикр билдирганлиги, совет қаҳрамони Юрий Гагаринни Янги Шотландиядаги уйида муборакбод қилганлиги, совет матбуоти учун бир қанча мақолалар ёзиб берганлиги ва Ленин мукофотини қабул қилиб олганлиги мақолаларда унга «айб» қилиб қўйилади.

Холис ниятли барча кишилар Итоннинг ана шу ҳаракатларига совет ва америка халқлари ўртасида ҳамжиҳатликни ривожлантиришга қўшилган муҳим ҳисса, тинчлик ишига қўшилган муҳим ҳисса, деб қарамоқдалар.

Бироқ «Скриппс-Говард» бирлашмасининг газеталари Итон ватанпарварлик қилмади ҳамда у гўё «мамлакат ҳаётида жуда зарарли роль» ўйнамоқда, деб даъво қиладилар. Шу билан бирга тинч-тотув яшаш принципини ёқлаб чиққанлиги учун Итонни жазолаш мақсадида юридик воситалар топилмоғи керак, деган маънодаги гаплар айтилади.

Ана шу мақолаларнинг автори — ўтмишда қоғоз фабрикасининг эгаси, ҳозир эса журналист Генри Тэйлордир. Президент Эйзенхауэр даврида у оз вақт Қўшма Штатларнинг Швейцариядаги элчиси бўлган эди. Тэйлор «ватанпарварлик» деганда нимани кўзда тутишини ўзининг жуда кўп мақолаларида жуда очиқ айтиб беради. Қоғоз фабрикасининг собиқ эгаси фашист диктаторлари Франко билан Салазарни кўкларга кўтариб мақтади, социал реформалар ўтказгани учун президент Рузвельтни ерга урди, «совуқ уруш»ни кучайтиришни ёқлаб чиқди. Публицист Гилберт Сельдес Тэйлор тўғрисида бундай деб ёзган эди: «У — кўпгина фашист диктаторларининг дўстидир. Унинг қарашларини ҳатто нацистларнинг пропаганда аппарати олқишлаган эди...».

БРАЗИЛИЯНИНГ ПРОГРЕССИВ КУЧЛАРИ ГУЛАРТНИ ҚУЛЛАБ-ҚУВВАТЛАМОҚДАЛАР

НЬЮ-ЙОРК. 29 август. (ТАСС). Бразилиянинг турли шаҳарларидан олинаётган маълумотлар прогрессив кучларнинг реакцияга қаршилик кўрсатишга тайёр эканлигидан далолат беради. Сиёсий арбоблар, студентлар, касаба союзлари, хотин-қизлар ташкилотлари ва эркин касб намояндалари баёнотлар бериб, тўнтариш қатнашчиларини қораламоқдалар ҳамда Куадроснинг истефо берганига реакцион гуруҳлар ва Шимолий Америка империализмининг агентлари айбли деб айтмоқдалар.

Рио-де-Жанейродан олинган хабарда айтилишича, Жоао Гуларт президент вазифасини вақтинча бажарувчи Раньери Мадзилли билан телефон орқали гаплашган ва республика президенти лавозимини эгаллаш учун Бразилияга қайтиб келажагини айтган. Хабар беришларича, Гуларт конгресс раиси билан ва федерал олий суд билан ҳам телефон орқали гаплашган. У қонуний. сайланган вице-президент сифатида президент лавозимини эгаллажагини айтган.

БРАЗИЛИЯ ХАЛҚИ ҒАЛАБА ҚОЗОНАДИ

КАРАКАС, 29 август. (ТАСС). Венесуэладаги турли сиёсий партияларнинг раҳбарлари Жанио Куадроснинг истеъфо беришига реакциянинг фитнаси сабаб бўлди. Бу фитна Бразилиянинг мустақил ривожланишига ҳалақит бериш мақсадини кўзлаган эди, деб айтмоқдалар.

Венесуэла Коммунистик партиясининг бош секретари Хесус Фариа Бразилия халқи демократия ва миллий озодлик учун курашда узил-кесил ғалаба қозонади, деб ишонч билдирди.

Республикачи-демократик иттифоқ бутун Латин Америкаси бўйлаб антидемократик таъқиблар авж олдирилиши мумкин, деб огоҳлантирди.

БАНДИТЛАРЧА ҲУЖУМ

ГАВАНА. 29 август. (ТАСС). Пренса Латина агентлиги Рио-де-Жанейродан хабар беради:

«Глобо» газетасининг берган хабарига кўра, кеча эрта билан полиция Коммунистик партия бош секретари Луис Карлос Престеснинг уйига ҳужум қилган. Газета ҳужум вақтида Престес уйда бўлмаганлигини таъкидлайди.

Кейинги соатларда бошқа сиёсий раҳбарларнинг уйларида тинтув ўтказилди.

Баъзи газеталар мусодара қилинди, радиостанциялар ёпиб қўйилди.

Телеграф хабар қилади

✦ Буюк Британия компартиясининг сафлари кенгайиб бормоқда. Компартиянинг Йоркшир район ташкилотининг секретари Рамелсон қуйидагиларни хабар қилди: 1961 йил бошидан буён Йоркширда 200 киши партия сафига кирди, булар орасида кончилар миллий касаба союзининг кўпгина актив аъзолари бор.

✦ Вьетнам Демократик Республикаси саноати деҳқон кооперативларига ёрдамини йил сайин кўпайтирмоқда. Халқ ҳокимияти йилларида мамлакатнинг турли районларида қишлоқ хўжалик қуроллари ва ўғит ишлаб чиқарадиган янги корхоналар қурилди. Ҳозир Вьетнам Демократик Республикасида 122 корхона қишлоқ хўжалик қуроллари ва 42 корхона ўғит ишлаб чиқармоқда.

✦ Хитойда кейинги йилларда радио ва телевидениени ривожлантиришда анча муваффақиятларга эришилди. Ҳозирги вақтда мамлакатнинг барча вилоятларида, автоном районларида ва йирик шаҳарларида 140 га яқин радиостанция бор. Бу радиостанцияларнинг эшиттиришлари республиканинг бутун территориясига ёйилмоқда. Пекин, Шанхай, Шэньян, Харбин, Тяньцзин, Чаньчун, Гуанчжоу ва бошқа шаҳарларда телевизион марказлар бор. Кўпгина шаҳарларда олиб эшиттирадиган телемарказлар ишлаб турибди.

✦ Таиланддан репатриация қилинган 600 га яқин вьетнамлик Хайфон портига келди. Репатриация бошланган ўтган йил январь ойидан буён Таиланддан Вьетнам Демократик Республикасига 22.956 вьетнамлик қайтиб келди.

✦ «Кавасаки» кемасозлик компанияси корхоналарида япон қуролли кучлари учун «Вакасио» деган янги сув ости кемаси сувга туширилди. Бу кема сув остида 14 узелгача тезликда ҳаракат қилиши мумкин. Бу — урушдан кейинги даврда Японияда қурилган учинчи сув ости кемасидир.

✦ АҚШ сенатининг балоғатга етмаган ёшлар ўртасида жиноят масалалари билан шуғулланувчи кичик комиссияси қуйидагиларни хабар қилди: 1959 йилда ёшлар қилган жиноятларнинг сони 1958 йилдагига нисбатан 177 процент кўпайган ва жиноят қилиш ўсиб бормоқда. (ТАСС).

СЕНТО планлари бир қанча тинчликсевар давлатларга атом ҳужуми қилишга ва шу блокда қатнашаётган мамлакатларнинг ўз территорияларида атом ажал зоналари вужудга келтиришга уриниб кўришни кўзда тутмоқда.

(ТАСС нинг 1961 йил 19 августдаги баёнотидан).

Кам тараққий этган мамлакатлар учун тавсия этилган вариантлар. И. Сичев ишлаган расм. (ТАСС фотохроникаси).

Республика механизаторлари III съезди бўлиб ўтган кунларда Свердлов номли концерт зали ёнида қишлоқ хўжалик техникаси виставкаси ташкил қилинди. Суратда: съезд қатнашчилари виставкага қўйилган янги пахта териш машинасини кўздан кечирмоқдалар.

А. Палехов фотоси.

Шахтёр—баллада қаҳрамони

Оҳангаронлик композитор Ю. Г. Ломакин шахтёр ҳақида баллада яратди. Унинг қаҳрамони Оҳангарондаги 9-шахтанинг машҳур кончиси Мамажон Қаюмовдир. Бу шахтёр конда 20 йил ишлаб 100 эшелондан ортиқ «қора олтин» қазиб чиқаришга муваффақ бўлди.

Балладани шаҳар музика мактаби симфоник оркестри ўрганади ва сўнгра у «Шахтёр» клуби саҳнасида ижро этилади. (ЎзТАГ).

„Тошкентликлар, сизлар учун!“

— Анави материални қаранг, мунчаям бежирим, нафис экан!

— Жуда ҳам ажойиб-а.

Маникенларга кийгизиб қўйилган кўйлаклар ҳамманинг диққатини ўзига жалб қиларди. Тошкент кимё-галантерея фабрикаси техника контроли бўлимининг бошлиғи Носир Тошмуҳамедов тамошабинларга виставка стендлари ҳақида тушунча бериб турарди.

— Булар преспорошоклардан тайёрланган,— дейди у.— Бу аъло сифатли матоларнинг номи пенополиуритон ва полистерон бўлиб, улар республикамиздан ташқарида ҳам машҳур.

М. Горький номидаги маданият ва истироҳат боғида ташкил қилинган «Тошкентликлар, сизлар учун!» деган виставкада бундай янги хил маҳсулотларни кўплаб кўриш мумкин эди.

Б. ПУЛАТОВ.

Янги адабий-бадиий журнал

СССР Ёзувчилар союзининг органи бўлган ва яҳудий тилида икки ойда бир марта нашр этиладиган «Советише Геймланд» («Совет Ватани») деган адабий-бадиий журналнинг биринчи сони босилиб чиқди.

Бу журнал совет халқи ҳаётининг ҳамма томонларини, унинг коммунистик жамият қуриш учун, халқлар ўртасида тинчлик ва дўстлик учун олиб бораётган курашини ёритади. Биринчи сонда Т. Геннинг «Жонажон шаҳарда» номли повести, М. Гейфнинг «Биродарлар» поэмаси, А. Твардовский, С. Галкин, Я. Штернберг, И. Рабин, Ч. Айтматов, И. Шрайбман ва бошқаларнинг шеърлари ҳамда ҳикоялари босилган. Журналнинг бош редактори қилиб шоир Арон Вергелис тасдиқланди.

«Советише Геймланд» журналига Союзпечать бўлимларида обуна қабул қилинади.

Пойтахтимизнинг Луначарское шоссесида «Граммпластинкалар уйи» магазини очилди. Харидорлар бу ердан хилма-хил ўзбек, рус, чет эл ашула ва музикалари граммпластинкаларини танлаб олишлари мумкин. Суратда: янги магазиннинг умумий кўриниши.

А. Абалян фотоси.

КОЛХОЗДА КОМСОМОЛ КУЛИ

ГУЛИСТОН, 29 август. (ЎзТАГ). Гулистон районидаги Сталин номли колхоз қишлоғининг марказида бир ярим гектарли кўлни қуришдаги ер ишлари тугалланди. Комсомоллар томонидан жамоатчилик кучи билан қурилаётган бу кўл — уларнинг партия XXII съездига совғасидир.

Физкультура ва спорт

«ВОСТОК» КОМАНДАСИ КУБОКНИ ОЛДИ

Янгиобод шаҳрида Ўзбекистон кубоги учун маҳаллий «Восток» ва Тошкентнинг «Старт» (иккинчи команда) футболчилари ўртасида финал учрашуви бўлди. Ўйинда 3:1 ҳисоби билан янгиободликлар ғалаба қилдилар. Шундай қилиб, республиканинг 500 та футбол коллективи ўртасида бўлган кескин курашлардан сўнг фахрли мукофот — кубокни «Восток» футболчилари қўлга киритдилар.

ФИНАЛ «ЖАНГ»ЛАРИ БОШЛАНДИ

Олтин медаль учун курашувчи мамлакатнинг энг кучли 10 та футбол коллективи ўртасидаги финал учрашувларининг биринчи тури бўлиб ўтди. Кескин кураш билан ўтган бу тур иккинчи группадан «олтин ўнлик»ка кирган командаларнинг биринчи группадаги рақибларидан устун эканлигини кўрсатди. Ўтган тўрт учрашувнинг биттасидагина биринчи группа вакили дуранг қилолди. Мана ўйин натижалари: ЦСКА «Авангард» устидан 1:0 ҳисоби билан ғалаба қозониб, икки очкони қўлга киритди. Турнир пешқадами «Торпедо» билан «Спартак» (Москва) учрашуви жуда мароқли бўлди. Бунда спартакчилар чемпионни 4:3 ҳисоби билан мағлубиятга учратдилар. Киев динамочилари ўз майдонларида Ростов-Дон армиячилари дарвозасига битта тўп киритиб, ғалабага эришдилар. Футбол майдонидаги эски рақиблар — «Спартак» (Ереван) ва «Динамо» (Тбилиси) ўйини 1:1 ҳисоби билан дуранг бўлиб тугади. Ҳозир командаларнинг турнир жадвалидаги аҳволи қуйидагича:

«Торпедо»	21	51—24	33
ЦСКА	21	56—28	31
«Динамо» К	21	42—19	31
«Спартак» М	21	42—24	27
«Динамо» Тб.	21	37—23	26
«Локомотив»	20	35—23	26
«Авангард»	21	22—16	26
«Спартак» Ер.	21	28—27	24
«Пахтакор»	20	30—33	23
СКА	21	39—23	22

Эслатма: биринчи устун ўйинлар сони, иккинчи устун тўплар айирмаси ва учинчи устун очколар сонини билдиради. К.— Киев, М.— Москва, Тб.— Тбилиси. Ер. — Ереван.

Телевизор экранида

31 АВГУСТДА

19.00. «Эртага мактабга». Болалар учун ўзбек тилида эшиттириш.

19.25. «Билимга старт». Ёшлар учун рус тилида эшиттириш.

19.55. Телевизион янгиликлар.

20.15. «Янги ўқув йили билан» деган эшиттириш.

21.15. «Анри Барбюс» — киноочерк.

21.35. «Қишлоқ ўқитувчиси» — бадиий фильм.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Тошкентнинг томоша залларида

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (Кафанов номли парк. Халқ ижоди уйининг ёзги театри)—31/VIII да **Евгений Онегин,** 1/IX да **Травиата.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА (ёзги бино) — 31/VIII да **Алишер Навоий,** 1/IX да **Гамлет.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 31/VIII да **Ошиқ Ғариб,** 1/IX да **Фарғона ҳикояси.**

КИНО

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Қизил елканлар — «ИСКРА» (кеч соат 9 дан), «ВАТАН», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ЎЗБЕКИСТОН», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

Халат кийган аёл — «ИСКРА» (кеч соат 8 гача).

Остравагача борадиган поезд (эрталаб соат 10, кундуз 12. 2 ва кеч 10 да), **Номаълум аёл** (кундуз ва кечқурун) — «МИР».

Ўрмон қўшиғи — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Отелло — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 4 ва кеч 8 да).

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Қизил елканлар — ПУШКИН номли (кеч 8 яримда), «ФЕСТИВАЛЬ».

Разведкачининг жасорати — «ОКТЯБРЬ».

Ўрмон қўшиғи — НАВОИЙ номли.

Париж Момо Марям ибодатхонаси (1 ва 2-серия) — КАФАНОВ номли (кеч соат 8-45 минутда), ПУШКИН номли (кеч 10 да).

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

КПСС XXII съезди шарафига **1, 2, 3 сентябрда**

ЎЗБЕК АШУЛА, МУЗИКА ВА РАҚС

КЕЧАЛАРИ

СССР халқ артисти, Сталин мукофоти лауреати **Мукаррама Турғунбоева,** Ўзбекистон ССР халқ артисти **Шаҳодат Раҳимова,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Коммуна Исмоилова, Кенжа Матназаров,** VI Жаҳон ёшлар фестивали лауреатлари **Клара Жалилова, Мунаввар Давлатова, Отажон Ражабов,** солистлардан **Неъматжон Қулабдуллаев, Қувондиқ Искандаров, Вилоят Оқилова, Равшан Мўминова, Маҳмуджон Муҳамедов, Сайфиддин Йўлдошев, Болтабой Шарипов, Амир Холмуродов, Карим Неъматовлар** қатнашади.

Концерт кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРГА

район вакиллари

керак

Театрнинг кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин.

Ялта кўчаси. 17-уйда турувчи **Арслон Юсуповнинг** Лабзак кўча. Журнал проезд. 21-уйда турувчи Сафура Мирҳамидовадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

ПУЛ-БУЮМ ЛОТЕРЕЯСИ БЎЙИЧА

қуйидаги буюмларни ютиш мумкин

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ДАВЛАТ МЕҲНАТ ОМОНАТ КАССАЛАРИ ВА ДАВЛАТ КРЕДИТИ БОШҚАРМАСИ

Ёш карикатурачилар ДИҚҚАТИГА!

«МУШТУМ» ЖУРНАЛИ РЕДАКЦИЯСИ ҲУЗУРИДА ЁШ КАРИКАТУРАЧИЛАР ТЎГАРАГИ ТАШКИЛ ҚИЛИНАДИ

Тўгарак машғулотларига фабрика-завод, колхоз-совхоз, олий ўқув юртлари, кўп тиражли ва деворий газеталарнинг ҳаваскор рассомлари, шунингдек рассомлик ўқув юртларининг студентлари таклиф этилади.

Тўгарак машғулотлари ҳар ойда икки марта ўтказилади.

Редакциянинг адреси: Тошкент шаҳар. Навоий кўчаси 30-уй. 2-қават. 26-хона.

Бошлиқ кўча. 5-уйда турувчи **Мурод Жалиловнинг** Қатортол кўча, 68-уйда турувчи Карима Жалиловадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

Кисловодск кўчаси, 5-линия, 3-уйда турувчи **Халил Абдуллаевнинг** шу уйда турувчи Салима Абдуллаевадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар Киров район халқ судида кўрилади.

Гоголь кўчаси, 1-уйда турувчи **Лев Николаевич Телушкиннинг** Урицкий кўчаси. 20-уйда турувчи Инесса Евгеньевна Телушкинадан ажралиш ҳақидаги иши. Тошкент шаҳар. Куйбишев район халқ судида кўрилади.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («Ташкентская правда») — орган Ташкентского обкома и горкома Коммунистической партии Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Редакциямизнинг АДРЕСИ: Тошкент. «Правда Востока» кўчаси, 26. РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Коммутатор — 26334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 140, Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 136. Адабиёт ва санъат бўлими — 29040, 135, Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040,135. Саноат ва транспорт бўлими, Маданият бўлими — 34048, 132. Секретариат 34808, 115. Маҳаллий ахборот бўлими — 29040. 50. Хатлар бўлими — 34043. 156. Эълонлар бўлими — 28142.

Р. 09303. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. В. 1672.